

2020

Gedragsproblemen bij uit het buitenland geadopteerde honden

Afstudeerwerkstuk Willeke de Haan

Aeres Hogeschool Dronten

4-12-2020

Voorwoord

In opdracht van de opleiding, Diergezondheid en management, heb ik dit onderzoek uitgevoerd. In overleg met Margit Bossard is dit onderwerp gekozen. Zij is dierenarts, als docent verbonden aan Aeres Hogeschool Dronten en daarnaast actief in het verbeteren van dierenwelzijn in Nederland. Wij hebben dit onderwerp gekozen, omdat er nog weinig over bekend is. Met dit onderzoek wil ik hondeneigenaren en mensen die van plan zijn een hond aan te schaffen, informeren over de risico's die het adopteren van uit het buitenland afkomstige honden met zich meebrengt. Daarnaast wil ik een aanzet geven voor vervolgonderzoek dat zich richt op het voorkomen of behandelen van deze risico's.

Loes Spit, afdelingshoofd en docent aan Aeres Hogeschool Dronten, heeft mij begeleid bij het schrijven van dit onderzoek. Graag wil ik haar bedanken voor haar tijd en voor haar adviezen. Ook haar collega, Roel Veen, bedank ik hierbij voor taalkundig advies bij het opstellen van de enquête. Dankzij de kritische blik en hulp van Wim de Haan heb ik dit verslag vorm kunnen geven. Ook de hulp van Renske de Haan en Anne de Haan hebben hieraan bijgedragen. Hartelijk dank hiervoor. Verder wil ik Annelies Emmens bedanken voor haar tips en hulp.

Januari 2021, Willeke de Haan

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	4
Abstract	4
1. Inleiding.....	5
1.1 De hond als huisdier Nederland	5
1.2 Procedure import van een hond uit het buitenland	6
1.3 Motivatie voor het importeren van honden.....	6
1.4 Risico's bij import van de zwerfhonden.....	7
1.4.1 Fysieke gezondheidsrisico's.....	7
1.4.2 Gedragsproblemen	7
1.5 Oorzaken van gedragsproblemen.....	8
1.5.1 Pre- en postnatale invloeden.....	8
1.5.2 Plaatsing in een adoptiegezin	9
1.6 Type gedragsproblemen	9
1.6.1 Trainbaarheid	10
1.6.2 Agressie	10
1.6.3 Angst.....	10
1.6.4 Verlatingsangst.....	10
1.6.5 Overige probleemgedragingen	11
1.7 Doel van dit onderzoek.....	11
1.7.1 Hoofd- en deelvragen	11
2. Materiaal en Methode	12
2.1 Onderzoeksopzet.....	12
2.2 Doelgroep.....	12
2.3 Meten van de gedragsproblemen	12
2.4 Data-analyse.....	13
2.4.1 Trainbaarheid	13
2.4.2 Agressie	14
2.4.3 Angst.....	14
2.4.4 Gedrag bij verlating	14
2.4.5 Overige probleemgedragingen	14
2.4.6 Ontwikkeling probleemgedrag	14
3. Resultaten	15
3.1 Gegevens respondenten.....	15
3.2 Gehoorzaamheid en trainbaarheid.....	16

3.3 Agressie	17
3.4 Angst	18
3.5 Gedrag bij verlating	19
3.6 Overig ongewenst gedrag	20
3.7 Ontwikkeling probleemgedrag	21
4. Discussie	22
4.1 Doelgroep	22
4.2 Interpretatie van de vragen	22
4.3 Kennis eigenaar	22
4.4 Beladen onderwerp	22
4.6 Vergelijking literatuur	22
4.7 Vervolgonderzoek	23
5. Conclusie en aanbevelingen	24
5.1 Conclusie	24
5.2 Aanbevelingen	25
6. Bronnenlijst	26
7. Bijlagen	31
Bijlage 1 Enquête	31
Deel 1 Achtergrondinformatie	31
Deel 2 Training en gehoorzaamheid	31
Deel 3 Agressie	31
Deel 4 Angst en spanningen	32
Deel 5 Verlatingsangst	33
Deel 6 Overige gedragingen	33
Deel 7 Ontwikkeling gedragingen	33
Deel 8 Gegevens respondent	34
Bijlage 2 Resultaten	35
Deel 1 Achtergrondinformatie	35
Deel 2 Training en gehoorzaamheid	36
Deel 3 Agressie	38
Deel 4 Angst	39
Deel 5 Probleemgedrag bij verlating	40
Deel 6 Overig ongewenst gedrag	41
Deel 7 Ontwikkeling probleemgedrag	43
Deel 8 Gegevens respondent	44

Samenvatting

Dit onderzoek is een inventarisatie van de probleemgedragingen die hondeneigenaren ervaren bij hun hond die geadopteerd is uit het buitenland via een stichting. Het doel van dit onderzoek is om op de vijf categorieën 'trainbaarheid', 'agressie', 'angst', 'verlatingsangst' en 'overige' te scoren. Deze zijn gebaseerd op de C-barq methode. De resultaten worden op een volgorde gezet waardoor een top drie zichtbaar wordt van de probleemgedragingen die het meeste voorkomen volgens deze doelgroep.

Er leven in Nederland naar schatting zo'n 150.000 uit het buitenland afkomstige honden.

Gedragsproblemen van deze honden zijn gedragingen van de honden die vervelend zijn voor de omgeving van de hond. Wanneer deze ontstaan door stress is dit ook vervelend voor de hond zelf. Dit onderzoek maakt duidelijk tegen welke problemen deze hondeneigenaren aan lopen.

224 hondeneigenaren binnen de doelgroep hebben de enquête ingevuld. De conclusie van het onderzoek is dat het meest voorkomende probleemgedrag is dat de honden vaak angstig gedrag vertonen in nieuwe of onbekende situaties volgens de respondenten, namelijk in 70,4% van de gevallen. Respondenten geven aan dat in 70% van de gevallen hun hond angstig gedrag vertoont bij een plotseling geluid. Op de derde plek staat angstig gedrag voor vuurwerk of onweer, in 67,4% van de gevallen zien de respondenten angstig gedrag in deze situatie. De categorie angst scoort in dit onderzoek het hoogst. In 57% van de gevallen vertonen de honden volgens de respondenten angstig gedrag.

Vanuit de uitkomsten van de vragenlijst komt naar voren in welke mate een eigenaar die een hond adopteert vanuit het buitenland probleemgedragingen kan ondervinden. Vervolgonderzoek kan aantonen of dit gedrag alleen bij deze doelgroep hoog scoort, of dat dit bij andere honden ook zo is. In dit onderzoek is namelijk geen controlegroep meegenomen wat betreft ervaringen van hondeneigenaren met uit Nederland afkomstige honden.

Daarnaast is het interessant om te onderzoeken waar de mogelijke oorzaken van de verschillende probleemgedragingen kunnen liggen. Mogelijk zou vervolgonderzoek kunnen helpen bij het voorkomen van, bij het omgaan met en misschien zelfs bij het behandelen van de gedragsproblemen.

Abstract

This research is an assessment of problematic behavior that dogowners experience with dogs that have been adopted from abroad through non-profit organizations. The categories are 'trainability', 'aggression', 'fear', 'separation anxiety' and 'other'. These are based on the Q-barq method. These will be organized and will show the top three most common behavioural problems the owners have observed.

There are approximately 150.000 dogs living in the Netherlands that have been imported by the Dutch. Dogs behavioral problems can be troubling for their surroundings but also for themselves when caused by for example stress.

In the Netherlands 224 dogowners have completed an online survey. The research shows that the most common issue that these dogs share is that they show fearful behaviour when exposed to new or unfamiliar surroundings (70,4%) . This was followed by the fear for sudden loud noises(70%) and fear for thunderstorms and fireworks (67,4%). According to the respondents 57% of the dogs show fearful behaviour in the situations investigated in this research.

This research sheds light on obstacles that these dogowners are experiencing. Further research could show whether or not this behavior is limited to these adopted dogs or to other dogs in the Netherlands as well. Additionally it would be beneficial to research the potential roots of these different behavioral problems. This could help to anticipate development, avoid and maybe even help treat these behavioral issues.

1. Inleiding

Honden zijn populaire huisdieren in Nederland. Er lopen zo'n 1,5 miljoen honden rond tussen de 17 miljoen Nederlanders. Het adopteren van een hond uit het buitenland brengt extra risico's met zich mee (Emmens, 2019). Wanneer honden gedragsproblemen vertonen, kan dit gevolgen hebben voor de omgeving van de hond. Denk hierbij bijvoorbeeld aan bijtincidenten met fatale afloop. Om inzicht te krijgen in de mogelijke gedragsproblemen is het van belang in kaart te brengen welke problemen er voor komen.

In onderstaande paragrafen wordt achtergrondinformatie gegeven over de motivatie voor het hebben van een hond als huisdier. Vervolgens wordt ingegaan op het importeren van een hond en de risico's die dit met zich mee kan brengen, en in het bijzonder over de gedragsproblemen van deze honden. Tevens komt het aantal honden dat in Nederland wordt gehouden aan bod, en hoeveel hiervan uit het buitenland afkomstig zijn. Tenslotte staat omschreven welke problemen kunnen ontstaan bij het adopteren van deze honden en wat de mogelijke oorzaken zijn van het ontstaan van deze problemen.

Na de Inleiding staat in hoofdstuk 2 omschreven op welke manier het onderzoek is opgesteld en is uitgevoerd. De resultaten staan omschreven in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 zijn de discussiepunten op een rij gezet, waarna hoofdstuk 5 de conclusie en aanbevelingen geeft. In hoofdstuk 6 staan alle voor dit onderzoek gebruikte bronnen opgesomd. Hoofdstuk 7 bestaat uit de bijlagen, namelijk de gebruikte enquête en de gedetailleerde resultaten.

1.1 De hond als huisdier Nederland

De afgelopen jaren is het aantal honden in Nederland stabiel rond de 1,5 miljoen honden verdeeld over 18% van de huishoudens (Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren; van Heijst, de Kort, Overgaauw, Vinke & Beekmans, 2015; Trendpanel, 2019).

Volgens Wet Dieren, die later in dit paragraaf ter sprake komt, heeft een diereigenaar de verantwoordelijkheid dit dier zo goed mogelijk te verzorgen. De Commissie van Brambell heeft in 1965 de term 'dierenwelzijn' ingekaderd door het opstellen van de vijf 'vrijheden'. Hierdoor kan men definiëren dat het goed is gesteld met het welzijn van het dier wanneer de situatie van het dier voldoet aan de volgende eisen:

- Het dier is vrij van dorst, honger en ondervoeding
- Het dier is vrij van fysiek en thermaal ongerief
- Het dier is vrij van pijn, verwonding en ziektes
- Het dier is vrij van angst en chronische stress
- Het dier is vrij om natuurlijk gedrag te vertonen

Deze zijn opgenomen in Wet Dieren in artikel 1.3 als:

“Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:

- a. dorst, honger en onjuiste voeding;
- b. fysiek en fysiologisch ongerief;
- c. pijn, verwonding en ziektes;
- d. angst en chronische stress;

- e. beperking van hun natuurlijk gedrag;

voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.”

Bij overtreding van de Wet Dieren zijn er meerder sancties mogelijk. Men kan een boete opgelegd krijgen tot een hoogte van € 19.500,-, of een celstraf van maximaal drie jaar en daarnaast een verbod op het houden van dieren. Dit staat in artikel 8.12 van Wet Dieren.

1.2 Procedure import van een hond uit het buitenland

Naar schatting zo'n tien procent van de honden in Nederland is afkomstig uit het buitenland (Radstake, 2015). Uit tabel 1 blijkt dat dit percentage elk jaar hoger wordt.

Jaar	Aantal geïmigreerde honden	Percentage
2012	8.159	4.5
2013	8.670	4.8
2014	10.023	6.3
2015	11.310	7.5
2016	12.608	8.4

Tabel 1 Geïmmigreerde honden 2012-2016 (Stray Animal Foundation Platform, 2019)

Het overgrote deel van de geïmporteerde honden is afkomstig uit Oost-Europese landen, zoals Polen, Hongarije, Tsjechië en Roemenië. Veel van deze honden waren zwerfhonden (Radstake, 2017).

In Nederland zijn meer dan honderd organisaties die zich bezighouden met het importeren van buitenlandse honden. In 2016 waren dit er 188 (Radstake, 2017). De Nederlandse herplaatsingsorganisaties zijn niet echt als branche georganiseerd, en het is niet duidelijk wat het adoptiebeleid is van de verschillende organisaties noch in hoeverre hun activiteiten van invloed zijn op het welzijn van de geïmporteerde honden. Nederlandse organisaties onderscheiden hierbij veelal 4 categorieën:

- 1 De hond zat in een asiel, deze honden zijn voornamelijk in een asiel opgegroeid en gehuisvest voordat ze naar Nederland getransporteerd werden.
- 2 De hond leefde op straat. Deze honden zijn voornamelijk opgegroeid op straat.
- 3 De hond is afkomstig van een fokker. Deze honden zijn gefokt geboren en opgegroeid bij mensen met de bedoeling verkocht te worden. Honden die verkocht werden in een dierenwinkel vallen hier ook onder.
- 4 Rashonden. Hieronder vallen honden die een stamboom bezitten en gefokt zijn om verkocht te worden voor een relatief hoge prijs.

Voordat de honden ter adoptie worden aangeboden controleren de asiel- of organisatiemedewerkers in de regel of de honden geschikt zijn voor adoptie. Soms wordt deze selectie gedaan door gedragsdeskundigen, maar lang niet altijd. Enkele Nederlandse organisaties geven aan dat hun contacten met de buitenlandse aanbieders niet altijd betrouwbaar zijn. Soms blijken de honden, als ze in Nederland aankomen, andere kenmerken te hebben dan was afgesproken. De organisaties doelen hierbij op factoren zoals gedrag, gezondheid en leeftijd (Jager & Meijer, 2013).

1.3 Motivatie voor het importeren van honden

Motivatie voor het importeren van een buitenlandse hond is om van het leven van de hond te verbeteren door deze de juiste verzorging te kunnen bieden.

Naar schatting leven er op de wereld ongeveer 600 miljoen zwerfhonden (Jager & Meijer, 2013). Onder de term zwerfhond vallen honden die geen eigenaar hebben en op straat leven. Zwerfhonden leven zelfstandig, zonder regelmatige verzorging door mensen (Tasker, 2007). Door tekort aan verzorging kan het welzijn van de hond in het gedrang komen en kan dit zelfs leiden tot het overlijden van het dier. Denk hierbij bijvoorbeeld aan parasitaire infecties, ondervoeding of aanrijdingen. Agressie tussen de honden onderling heeft ook nadelig effect op het welzijn van de hond (ten Hove, 2013). Naast het feit dat adoptie deze honden een beter leven kan bieden, is het voor de lokale bevolking ook gunstig om de honden van de straat te halen. Deze zwerfhonden vormen namelijk een risico voor de gezondheid van andere dieren en van de mens. Zwerfhonden kunnen ongemakken veroorzaken zoals auto-ongelukken, bijtincidenten, het vernielen van eigendommen, vervuiling door uitwerpselen en het verspreiden van afval. Een groter probleem voor de volksgezondheid is dat de zwerfhonden een rol spelen in het overdragen van parasieten en ziektes zoals Rabiës (LICG, 2019). Jaarlijks overlijden wereldwijd 59.000 mensen aan Rabiës, met besmetting door hondenbeten als voornaamste oorzaak (World Animal Protection, 2018).

1.4 Risico's bij import van de zwerfhonden

Het adopteren van honden kan een aantal risico's met zich meebrengen. Deze risico's kunnen te maken hebben met de fysieke en de mentale gezondheid van mens en dier. Deze paragraaf licht deze toe.

1.4.1 Fysieke gezondheidsrisico's

Honden kunnen ziektes meebrengen zoals Filaria, Leishmania en Rabiës (Medisch Centrum voor Dieren, 2019; Koninklijke Hondenbescherming, 2015; KNMvD). Vermoedelijk heeft de import van honden een rol gespeeld bij het verspreiden van ziektes. Zo waren de ziektes Babesiosis, Ehrlichiosis en Heptazonosis voorheen nog niet aanwezig in Noord-Europa (Attipa et al., 2018; Klevar et al., 2015; Kaila, Marjoniemi, & Nokireki, 2019; Pavel, Timofte, Mocanu, Malancus, & Solcan, 2017).

Vooraf na de gebeurtenis van 2012, waarbij een pup uit Marokko Rabiës meebracht naar Nederland, zijn de zorgen over het verspreiden van deze ziektes aangewakkerd (Van Rijckevorsel et al., 2012). De oorzaak van de verspreiding is dat honden niet worden ingeënt in sommige landen. Recente problemen met agressieve honden heeft onrust onder de Nederlandse bevolking veroorzaakt en heeft vragen opgeroepen of de oorzaken van deze agressie kan worden achterhaald (RTL, 2020).

1.4.2 Gedragsproblemen

Als de hond zich niet gedraagt zoals de eigenaar zou willen en daarbij regelmatig overlast veroorzaakt voor de eigenaar, voor andere mensen of voor zichzelf, noemt men dit een gedragsprobleem (LICG, 2019).

Honden die geadopteerd zijn uit het buitenland blijken meer gedragsproblemen te hebben dan honden afkomstig uit Nederland (Emmens, 2019). Onderzoek van McMillan heeft uitgewezen dat geïmporteerde honden meer problemen vertoonden zoals angst, agressie, overmatig blaffen, vernieling van eigendommen en onzindelijkheid dan andere honden (MacMillan, 2017). Onderzoek wijst uit dat gedragsproblemen effect kunnen hebben op de fysieke en mentale gezondheid van mens en dier. Onderzoek van McMillan, Duffy en Serpell wijst uit dat meer dan een kwart van de puppy's die verhandeld worden gezondheidsproblemen hebben (McMillan, Serpell, Duffy, Masaoud, & Dohoo, 2013). Uit onderzoek blijkt agressief gedrag richt zich het vaakst op gezinsleden (Fatjo, Amat, Mariotti, de la Torre, & Manteca, 2007, p. 163).

Gedragsproblemen zijn de oorzaak dat hondeneigenaren soms geen andere keuze zien, dan afstand te moeten doen van de hond (Stichting Animals Today, 2015; Falconer, 2017).

Afstand doen is in vaak erg lastig, omdat weinig mensen of organisaties een hond met problemen willen overnemen. Asielen nemen niet graag zo'n hond aan, aangezien deze moeilijk te plaatsen zijn. Ook voor de hond is verandering van omgeving en het verblijven in het asiel stressvol (Geusens, 2020; Joode, 2014; Kok, 2018). Astrid Koningen is asielhoudster en plaatst zowel Nederlandse als buitenlandse honden via haar asiel. Zij concludeert dat sociale honden altijd een huis vinden, ongeacht afkomst. Honden met gedragsproblemen zijn volgens haar minder plaatsbaar (Koningen, z.d.).

1.5 Oorzaken van gedragsproblemen

De omstandigheden waarin de honden zijn opgegroeid zijn de belangrijkste oorzaak van het ontstaan van gedragsproblemen (van Leiden et al., 2019). Honden die geadopteerd zijn vanuit het buitenland door een stichting vertonen vaker en meer gedragsproblemen dan honden die geadopteerd zijn van een professional in het binnenland. Fokkers kunnen gedragsproblemen verminderen door bewust te fokken. Zo is de regel dat angstige moeders angstige pups voortbrengen. Door zorgvuldige selectie van de fokreuen en -teven kunnen honden worden aangeboden die minder gedragsproblemen vertonen (van Leiden et al., 2019).

Honden die op straat hebben geleefd, zonder vaste verzorger, tonen soms minder gedragsproblemen dan honden afkomstig van puppyfabrieken en asielen. Uit onderzoek van Wijk en Lenders uit 2019, blijkt dat de gezondheids- en gedragsproblemen van honden die opgroeien in de internationale puppyhandel veel groter kunnen zijn dan die bij zwervhonden (van Wijk & Lenders, 2019).

Gedragsdeskundigen verklaren dit doordat deze laatste categorie honden actief in een omgeving hebben geleefd tussen mensen en andere dieren, waardoor ze gesocialiseerd zijn (van Leiden et al., 2019). De niet gesocialiseerde honden uit de puppyhandel kunnen grote gedragsproblemen ontwikkelen, wanneer ze als huisdier in een Nederlands huishouden moeten gaan functioneren. Paragraaf 1.5.1 gaat hier dieper op in.

De omstandigheden waarin de honden zijn opgegroeid of vervoerd kunnen traumatisch zijn voor de honden. (van Leiden et al., 2019).

Hieronder worden de verschillende oorzaken van gedragsproblemen nader toegelicht.

1.5.1 Pre- en postnatale invloeden

Wanneer de teef drachtig is en stress ervaart kan dit op lange termijn nadelige gevolgen hebben voor de psychologische ontwikkeling van de puppy's, zoals gezondheids- en gedragsproblemen (McMillan, 2017).

De eerste socialisatieperiode begint vanaf dat de puppy's drie weken oud zijn. In deze periode onderzoekt de puppy zijn omgeving. Hierin komt het dier in contact met allerlei nieuwe prikkels mede omdat de ogen en de oren van de pup opengaan. Bij het kennismaken met nieuwe prikkels is belangrijk dat deze als positief worden ervaren (Dogstalk, 2019).

Uit onderzoek van Fox en Stelzner blijkt dat puppy's een korte periode rond de achtste week hypersensitief zijn voor psychologische nood en stress. Zelfs een enkele nare gebeurtenis kan op lange termijn schade aanrichten (Fox & Stelzner, 1967). Pups met een tekort aan sociale interactie hebben een vergrote kans op het vertonen van gedragsproblemen (Howell, King, & Bennett, 2015). Vaak worden de puppy's te jong, namelijk voor acht weken oud, of te laat geïmporteerd (Jokinen, Appleby, Sandbacka-Saxén, Appleby, & Valros, 2017; van Leiden et al., 2019). Deze puppy's hebben een vergrote kans op het ontwikkelen van gedragsproblemen (McMillan, 2017).

Onderzoek wijst uit dat traumatische gebeurtenissen in de eerste weken van de pup kunnen leiden tot problemen met betrekking tot het omgaan met stress, controle van gedrag en emoties, cognitieve functies, kwaliteit van omgang met soortgenoten en angst (McMillan, 2017).

De reis en de verhuizing kan een oorzaak zijn van langdurige aanmaak van cortisol, wat traumatisch kan zijn. Zo is de reis vaak lang, krap, het gaat gepaard met lawaai en het dier wordt uit de vertrouwde omgeving weggehaald (Jager & Meijer, 2013). Gebrek aan mogelijkheid om invloed op de situatie uit te kunnen oefenen speelt vermoedelijk ook een rol bij het ontwikkelen van een trauma. Een getraumatiseerde hond is moeilijker te trainen en zal zich minder snel hechten en vertoont meer angstig gedrag dan andere honden (Zomer, 2018).

1.5.2 Plaatsing in een adoptiegezin

Voor sommige honden draagt het feit dat ze na de adoptie in een compleet nieuwe situatie worden gehuisvest, sterk bij aan het ontwikkelen van gedragsproblemen. Dit kan stress meebrengen voor zowel mens als dier. Voor het dier zelf kan het stressvol zijn om van omgeving en eigenaar te moeten veranderen. Uit onderzoek blijkt dat de ervaring van de eigenaar in verband staat met het voorkomen van gedragsproblemen bij de hond: honden van eigenaren die nooit eerder een hond hebben gehad, vertonen meer gedragsproblemen dan honden van eigenaren die wel meer ervaring hebben met het houden van een hond (Jagoe & Serpell, 1996). Wanneer de hondeneigenaar zich goed verdiept in van het lezen van de lichaamstaal van de hond en hier adequaat op reageert, kunnen gedragsproblemen deels worden beperkt of opgelost worden (T. J. Howell, Toukhsati, Conduit, & Bennett, 2013, p. 422; Flint, Coe, Pearl, Serpell, & Niel, 2018, p. 69)

1.6 Type gedragsproblemen

Verschillende gedragsdeskundigen en informatieve sites geven aan welke gedragsproblemen het meest voorkomen in Nederland. Hierbij staan agressie en angst vaak bovenaan. Ook trekken aan de lijn, achtervolgingsdrift en niet luisteren komen voor (Doggo, 2018; Prins, 2019; Boender, z. d.; hondenspecialist, 2019; Veldman, z. d.).

Om gedragsproblemen bij honden te meten heeft James Serpell de C-Barq methode ontwikkeld en in 2005 openbaar gemaakt. C-Barq staat voor Canine Behavioral Assessment & Research Questionnaire. De C-Barq is een gestandaardiseerd hulpmiddel waarmee hondenbezitters, hondenverzorgers en professionals het gedrag van de hond kunnen meten. De methode meet gedragingen die vallen onder de volgende categorieën: Agressie gericht op vreemden, agressie gericht op de eigenaar, agressie gericht op honden, rivaliteit tussen honden, angst gericht op vreemden, angst in niet-sociale situaties, angst richting honden, angst bij verlatting, gedrag bij het zoeken van aandacht, de trainbaarheid van de hond, jagen, opgewondenheid, gevoeligheid voor fysiek contact, energielevel (Serpell, J. A., 2015).

Uit het onderzoek van A. Emmens uit 2019 blijkt dat geïmporteerde honden vaker gedragsproblemen vertonen dan honden die herplaatst zijn vanuit een andere huiselijke omgeving of afkomstig zijn van een fokker. In dit onderzoek vergelijkt zij vijf onderzoeken waaruit blijkt dat geïmporteerde honden twee keer zo vaak angstig en anderhalf keer zo vaak agressief gedrag vertonen als honden die afkomstig zijn van een fokker (Emmens, 2019).

Recent onderzoek laat zien dat 24% van de eigenaren van honden verkregen uit het asiel agressief gedrag bij de hond zien en 21% angstig gedrag. Dit onderzoek toont ook aan dat de honden die in het verleden mishandeld zijn meer gedragsproblemen vertonen dan de andere honden (Vitulová, Voslářová, Večerek, & Bedáňová, 2018, p. 160).

Het is niet bekend welke gedragsproblemen het meest worden waargenomen door de eigenaren. Dit onderzoek brengt de gedragsproblemen van de categorieën Trainbaarheid, Agressie, Angst, Verlatingsangst en nog enkele overige in beeld. Deze categorieën worden toegelicht in de volgende paragrafen.

1.6.1 Trainbaarheid

Het is bekend dat de leeftijd van een dier invloed heeft op de leersnelheid van de hond. Onderzoek heeft aangetoond dat het ervaren van stress of angst de leersnelheid en trainbaarheid remt (Overall, 2011, p. 3). Trage leersnelheid kan dus wijzen op stress of angst. Trage leersnelheid of lage trainbaarheid kan zich uiten in probleemgedrag wanneer de hond bevelen weigert op te volgen.

1.6.2 Agressie

Agressief gedrag kan in verschillende vormen voor komen. Lichte vormen zijn: verandering in ademhaling, verandering van bewegen, verstarren, verandering in de manier van kijken, toename van spierspanning. Heftigere vormen van agressie zijn bijvoorbeeld uithalen, grommen of bijten. Vooral de lichte vormen van agressie worden niet altijd herkend of waargenomen door de eigenaar van de hond. Dit kan leiden tot miscommunicatie of escalatie van het agressieve gedrag (Clothier, 2018).

Agressief gedrag kan meerdere oorzaken hebben. Onderzoek heeft aangetoond dat stresshormonen en agressief gedrag in verband staan met elkaar (Kruk, Halász, Meelis, & Haller, 2004, p. 1068). Honden die voor de leeftijd van zeven week oud geadopteerd zijn vertonen vaker agressie dan honden die op latere leeftijd geadopteerd zijn. Ook het ervaren van fysieke pijn staat in verband met het vertonen van agressief gedrag (Le Brech, Amat, Camps, Temple, & Manteca, 2016, p. 38). Agressie kan voortkomen door verzet richting of gebrek aan leiderschap van de eigenaar. Het kan omgericht gedrag zijn, het gedrag kan ook ontstaan wanneer de hond het gedrag van een andere hond of mens wil corrigeren (Clothier, 2018).

Agressief gedrag heeft voor de hond ook nadelen. Zo staat agressief gedrag in verband met stresshormonen, die een inbreuk zijn op het welzijn van de hond. Het ervaren van stress kan de levensduur van de hond verkorten. Honden die agressief gedrag vertonen worden sneller afgestaan voor adoptie of zelfs ingeslapen (Le Brech, Amat, Camps, Temple, & Manteca, 2016, p. 38). Dit gaat in tegen de Wet Dieren, genoemd in hoofdstuk 1.1.

1.6.3 Angst

Angst is een emotionele staat die wordt veroorzaakt door een dreigende stimuli. Deze staat resulteert in adaptief gedrag (Adolphs, 2013). Uit onderzoek blijkt dat de helft van de honden die als huisdier worden gehouden angstig is voor vuurwerk (Riemer, 2020). Ander onderzoek toont aan dat 15% van de honden die angstig zijn van vuurwerk enkele dagen hebben om hiervan te herstellen. Voor 3% geldt zelfs enkele weken tot maanden (Riemer, 2019). Angst kan langdurig effect hebben op het welzijn van de hond en zelfs invloed hebben op de levensduur van de hond, veroorzaakt door stresshormonen die de hond aan maakt wanneer deze angstig is (Dreschel, 2010). Angst kan dus ook agressief stimuleren (Kruk, Halász, Meelis, & Haller, 2004, p. 1068).

1.6.4 Verlatingsangst

Verlatingsangst is een omschrijving van de stress die de hond ervaart wanneer deze alleen gelaten wordt, of bang is alleen gelaten te worden. Deze angst uit zich in bijvoorbeeld blaffen, krabben of bijten aan voorwerpen, kwijlen en urineren. (Landsberg et al., 2008, p. 18). Verlatingsangst is dus nadelig voor het welzijn van de hond, maar ook voor de mens, aangezien deze angst zicht kan uiten in probleemgedragingen zoals het vernielen van eigendommen. Volgens Medpets.nl is er een verband tussen het voorkomen van verlatingsangst en of de hond herplaatst is of niet. Een

traumatische ervaring wanneer de hond alleen thuis was kan ook verlatingsangst tot gevolg hebben (Medpets.nl, 2017).

1.6.5 Overige probleemgedragingen

Bovenstaande categorieën staan in verband met stres of angst. Sommige probleemgedragingen hebben hier niet zo zeer mee te maken maar kunnen ook ontstaan doordat het gedrag is aangeleerd of in het instinct van de hond ligt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan bedelen, wat in stand gehouden wordt door het geven van eten. Instinctief gedrag is bijvoorbeeld jagen of rollen in stinkende voorwerpen.

1.7 Doel van dit onderzoek

Eigenaren van uit het buitenland afkomstige honden hebben de enquête ingevuld waarin zij aangeven tegen welke probleemgedraging zij bij hun hond hebben waargenomen in de voorgaande zes maanden. De meting beperkt zich tot gedragsproblemen zoals de C-Barq methode deze definieert en onderscheidt. De frequenties van het ervaren hondengedrag worden overzichtelijke op een rij gezet. De scores worden gerubriceerd onder vijf categorieën 'Trainbaarheid', 'Agressie', 'Angst', 'Verlatingsangst' en 'Overige'. In dit overzicht wordt een top drie gepresenteerd van die gedragingen die het meest als problematisch worden ervaren door deze doelgroep.

1.7.1 Hoofd- en deelvragen

De hoofdvraag van het onderzoek is: wat zijn de drie meest voorkomende gedragsproblemen van honden die vanuit het buitenland, via een stichting zijn geadopteerd?

Hierbij wordt de frequentie van het optreden van een vijftal type gedragingen onderscheiden. De deelvragen zijn daarom:

1. Welke gedragingen die vallen onder categorie trainbaarheid komen het meeste voor?
2. Welke gedragingen die vallen onder categorie agressie komen het meeste voor?
3. Welke gedragingen die vallen onder categorie angst komen het meeste voor?
4. Welke gedragingen die vallen onder categorie gedrag bij verlaten komen het meeste voor?
5. Welke gedragingen die vallen onder categorie overige gedragingen komen het meeste voor?
6. Bij welke categorie komt probleemgedrag het meest voor?

2. Materiaal en Methode

De hoofdvraag van het onderzoek is: wat zijn de drie meest voorkomende gedragsproblemen van honden die vanuit het buitenland, via een stichting zijn geadopteerd. In dit hoofdstuk staat omschreven hoe het onderzoek opgezet en uitgevoerd is.

De deelvragen zijn:

1. Welke gedragingen die vallen onder categorie trainbaarheid komen het meeste voor?
2. Welke gedragingen die vallen onder categorie agressie komen het meeste voor?
3. Welke gedragingen die vallen onder categorie angst komen het meeste voor?
4. Welke gedragingen die vallen onder categorie gedrag bij verlaten komen het meeste voor?
5. Welke gedragingen die vallen onder categorie overige gedragingen komen het meeste voor?
6. Bij welke categorie komt probleemgedrag het meest voor?

2.1 Onderzoeksopzet

Het onderzoek is een veldonderzoek. Middels een enquête hebben de hondeneigenaren digitaal de vragen beantwoord. Deze is steekproefsgewijs uitgevoerd. Dit onderzoek is een kwantitatief onderzoek.

2.2 Doelgroep

Deze enquête richt zich op eigenaren van honden die in het buitenland via een stichting naar Nederland geïmporteerd zijn. Deze doelgroep is voornamelijk benaderd via sociale media, namelijk facebook. Ervan uitgaand dat er in Nederland 1,5 miljoen honden leven, waarvan 10% afkomstig is uit het buitenland, met een betrouwbaarheidsniveau van 95% en foutmarge van 5%, zijn er 379 respondenten nodig.

2.3 Meten van de gedragsproblemen

De resultaten zijn verzameld in de periode tussen 10 september en 4 november via social media en een Honden Sport Vereniging Amersfoort. De enquête is aangeboden via Facebook via een "zoekhoek" omgeving Dronten, Zwolle en Amersfoort. De oproep heeft op de Facebookpagina Hondengedrag en training Nederland, Dog import & export gestaan. Ook via Instagram hebben mensen gereageerd op de oproep van de uitvoerende onderzoeker om de vragenlijst in te vullen. Honden Sport Vereniging Amersfoort heeft haar leden via mail gevraagd de enquête in te vullen. Stichting Skylos Strays heeft de enquête binnen haar netwerk gedeeld.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de gevalideerde C-Barq vragenlijst (Serpell, 2015). Enkele onderdelen zijn uit de lijst gehaald omdat deze niet relevant zijn voor dit onderzoek. Een voorbeeld hiervan is 'Excitabiliy' wat in het Nederlands te vertalen is als opgewondenheid of enthousiasme. Dit onderzoek richt zich vooral op gedragsproblemen die een probleem kunnen vormen voor de veiligheid van hond en baas.

Oorspronkelijk is de lijst opgesteld in het Engels. Aangezien de doelgroep van dit onderzoek voornamelijk Nederlands spreekt is deze vertaald naar het Nederlands. Het onderzoek is online uitgezet via Google Forms. Hondenbezitters die mee willen doen met dit onderzoek hebben bij de genoemde gedragingen ingevuld in hoeverre zij gedragsproblemen bij hun hond hebben ervaren in de afgelopen maand. In deel 6 hebben zij aangegeven of de gedragingen structureel verminderd of verergerd zijn. Het kan zijn dat respondenten meerdere honden hebben. In dit geval werd de eigenaar verzocht per hond een vragenlijst in te vullen. De enquête is te vinden in bijlage 1. De eerste selectievraag sluit de antwoorden van hondenbezitters buiten de doelgroep uit. Bij vraag

twee geven de respondenten aan uit welk gebied de hond hoogstwaarschijnlijk afkomstig is. Aan het einde van de enquête vullen de respondenten twee vragen in over hun huidige woonplaats en leeftijdscategorie. Dit om een beeld te schetsen van de betrouwbaarheid van de steekproef. De categorieën zijn deels overgenomen van de C-Barq. Deel vier gaat over verlatingsangst. Omdat deze term beladen is heet deel vier in de enquête 'Gedrag bij verlating'

De volgende categorieën probleemgedragingen komen ter sprake in de enquête:

1. trainbaarheid/gehoorzaamheid (n= 8)
2. Agressie (n=9)
3. Angst (n=13)
4. Gedrag bij verlating (n=7)
5. Overige probleemgedragingen (n=13)

2.4 Data-analyse

Het antwoord op de hoofdvraag zullen de drie gedragingen zijn die bij de meeste respondenten voor komen. Stel dat bij het gedrag bedelen slechts twee respondenten zijn die aangeven dat hun hond dit nooit doet, terwijl bij de andere gedragingen er altijd minstens 30 respondenten aan geven dat de hond het nooit doet, dan lijkt bedelen dus het meeste voor te komen.

De vragen meten verschillende waardes. Bij gehoorzaamheid/trainbaarheid, ongehoorzaamheid/ontrainbaarheid, gedrag bij verlating en overige probleemgedragingen is dit de frequentie, dus hoe vaak het gedrag voorkomt.

Bij angst en agressie is de heftigheid gemeten in mild of extreem, maar ook de frequentie aangezien de respondent aan kon geven dat de hond niet angstig of agressief is in de genoemde situatie.

Per categorie zijn de gemiddelden op drie verschillende manieren berekend.

2.4.1 Trainbaarheid

Bij onderdeel trainbaarheid/gehoorzaamheid is het gemiddelde van het aantal keer dat bepaald gedrag voor kwam op de volgende manier berekend. De 224 respondenten konden hier aangeven of het omschreven gedrag 'nooit', 'zelden', 'soms', 'meestal' of 'altijd' voor komt. Als een respondent aan geeft dat de hond het gedrag nooit vertoont is het percentage dus 0. Als de respondent aan gaf dat de hond het gedrag altijd vertoont is het percentage 100. Voor zelden soms en altijd is de inschatting gemaakt hoe vaak het gedrag dan gemiddeld voor komt. Voor zelden is dit 25%, voor soms is dit 50% en voor meestal is de schatting 75%.

Hoe vaak gehoorzaamt de hond bij commando 'kom'				
Categorie	Aantal keer gekozen	Inschatting gemiddelde	Berekening	Gemiddeld aantal keer dat het gedrag voor komt per categorie. (Categorie x percentage)
Nooit	12	0%	12x0	0
Zelden	15	25%	15x25	375
Soms	53	50%	53x50	2650
Meestal	106	75%	106x75	7950
Altijd	38	100%	38x100	3800
Totaal	224			14775
Uiteindelijke berekening			14775/22400x100%	66%

Tabel 2 Voorbeeld berekening percentage

Als alle respondenten voor 'altijd' hadden gekozen dan zou dit 22400 keer gekozen zijn (en het percentage op 100% uitkomen). Bij bovenstaande meting is het gedrag 14775 keer gemeten. Daarom is dit getal gedeeld door het totaal van 22400. De uitkomst hiervan is 0.65959. Dit is gelijk aan afgerond 66%.

2.4.2 Agressie

Bij het onderdeel agressie geven de respondenten aan of zij in de genoemde geen, milde of heftige agressie bij hun hond zien.

Hierbij zijn de aantallen van een bepaalde meting gedeeld door het gemiddelde. Bijvoorbeeld: bij de meting van agressie tijdens een confrontatie van een andere hond geven 160 van de 224 eigenaren aan geen agressie te zien bij de hond. Dit is 71,43 procent.

2.4.3 Angst

Bij angst kiezen de respondenten tussen geen angst, matige angst en extreme angst. Deze resultaten worden op dezelfde manier berekend als bij onderdeel agressie.

2.4.4 Gedrag bij verlating

Bij dit onderdeel kunnen de respondenten aangeven of het genoemde gedrag nooit, zelden, soms, vaak of altijd voor komt. Het gemiddelde van hoe vaak het gedrag voor komt is op dezelfde manier gemeten als bij onderdeel trainbaarheid.

2.4.5 Overige probleemgedragingen

Bij dit onderdeel kiezen respondenten voor nooit, zelden, soms, vaak of altijd. Het gemiddelde van de resultaten wordt berekend op dezelfde manier als bij onderdeel trainbaarheid.

2.4.6 Ontwikkeling probleemgedrag

Bij de vraag hoe het gedrag zich heeft ontwikkeld geven de respondenten aan of het sterk is verminderd, een beetje is verminderd, hetzelfde is gebleven, een beetje is verergerd of sterk is verergerd. Bij het verwerken van deze resultaten

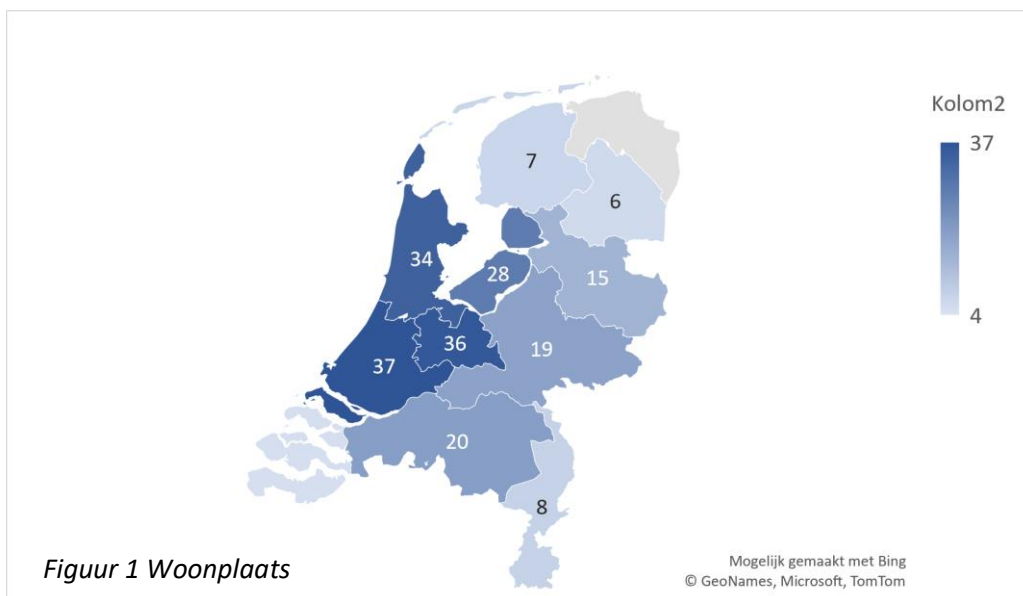
3. Resultaten

Een overzicht van alle resultaten staan in bijlage 2. De belangrijkste resultaten van de vragen staan hier onder per onderwerp weergegeven. In de resultaten staan sommige vragen beknopt in een tabel of figuur weergegeven. De volledige vragen staan genoteerd in bijlage 1.

In totaal is de vragenlijst 291 keer ingevuld. Hiervan zijn 224 bruikbaar voor het onderzoek en meegenomen in de resultaten. De andere 67 vielen buiten de doelgroep omdat zij aangaven bij de eerste vraag van de enquête dat zij hun hond niet via een stichting uit het buitenland geadopteerd hebben.

3.1 Gegevens respondenten

In onderstaand figuur en tabel zijn de antwoorden van deel 8, vraag 14 en 15 weergegeven. In figuur 1 is te zien waar de respondenten woonachtig zijn. Dit is voornamelijk in het westen en midden van Nederland.

Figuur 1 Woonplaats

Tabel 3 laat zien wat de leeftijdsopbouw van de respondenten is. Het overgrote deel van de respondenten is tussen de 30 en 55 jaar.

Tabel 3 Leeftijdscategorie

Kolom1	Leeftijd	Percentage
<21	8	3,6%
21-29	58	25,9%
30-55	130	58,0%
56-75	25	11,2%
>75	3	1,3%

Tabel 4 Afkomst hond

Afkomst hond		
Bulgarije	10	4%
Griekenland	34	15%
Spanje	50	22%
Roemenië	92	41%
Totaal	224	100,00%

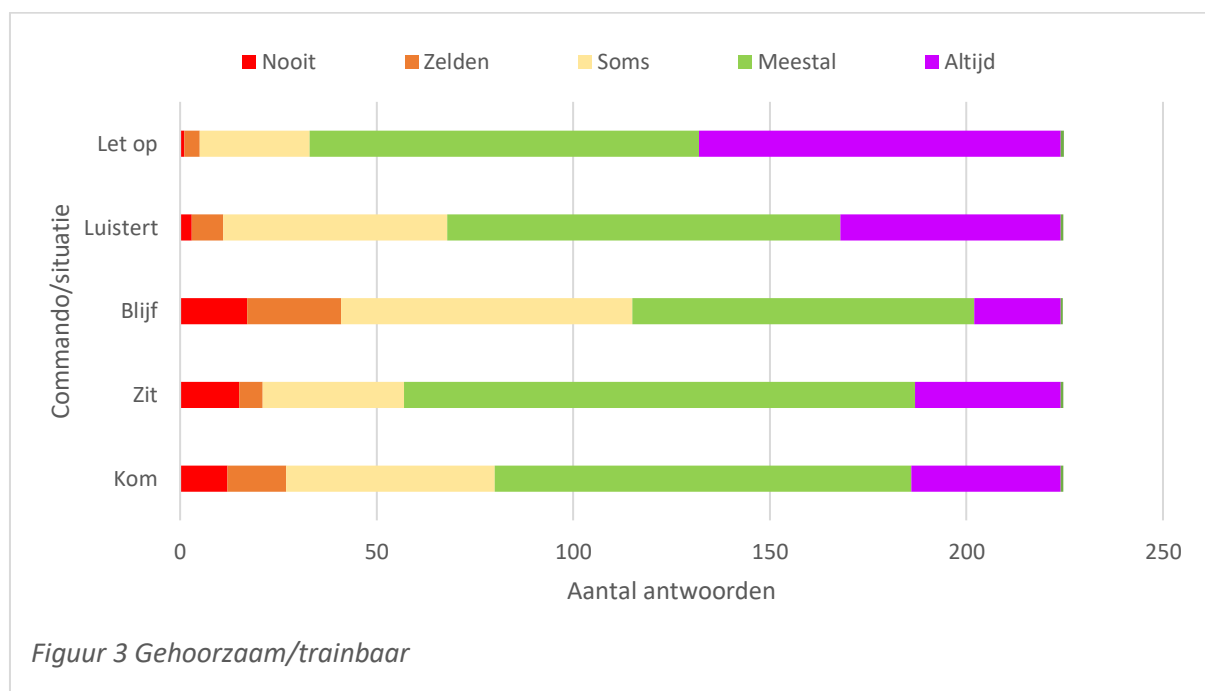
In tabel 4 staan de antwoorden van vraag 2, deel 1. Deze geeft de landen weer waar de meeste honden uit afkomstig zijn. De meeste honden waarvoor de lijst is ingevuld zijn afkomstig van Roemenië (41%), Spanje (22%) en Griekenland (15%).

3.2 Gehoorzaamheid en trainbaarheid

In figuur 3 staan de antwoorden op de vragen binnen categorie Gehoorzaamheid en trainbaarheid weergegeven. Aan de linker kant van het figuur staan de commando's: blijf, zit en kom. 'Let op' en 'luistert' gaan over of de hond op let op wat het baasje doet, en of de hond luistert wanneer deze een commando krijgt.

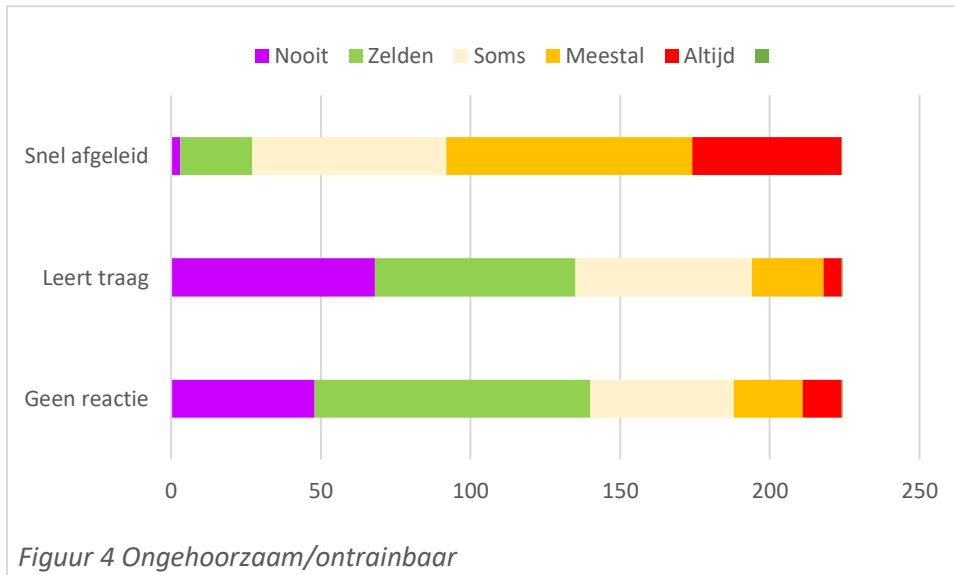
Respondenten gaven aan dat hun hond lijkt op te letten wat de eigenaar doet. Dit blijkt omdat antwoord 'Nooit' niet gekozen is bij deze situatie.

Het blijkt dat het lastigste commando 'Blijf' is. Deze heeft de laagste score op 'meestal' en 'altijd'. Uit de resultaten blijkt dat de honden in gemiddeld 69% van de gevallen gehoorzaam en trainbaar zijn in de genoemde situaties.

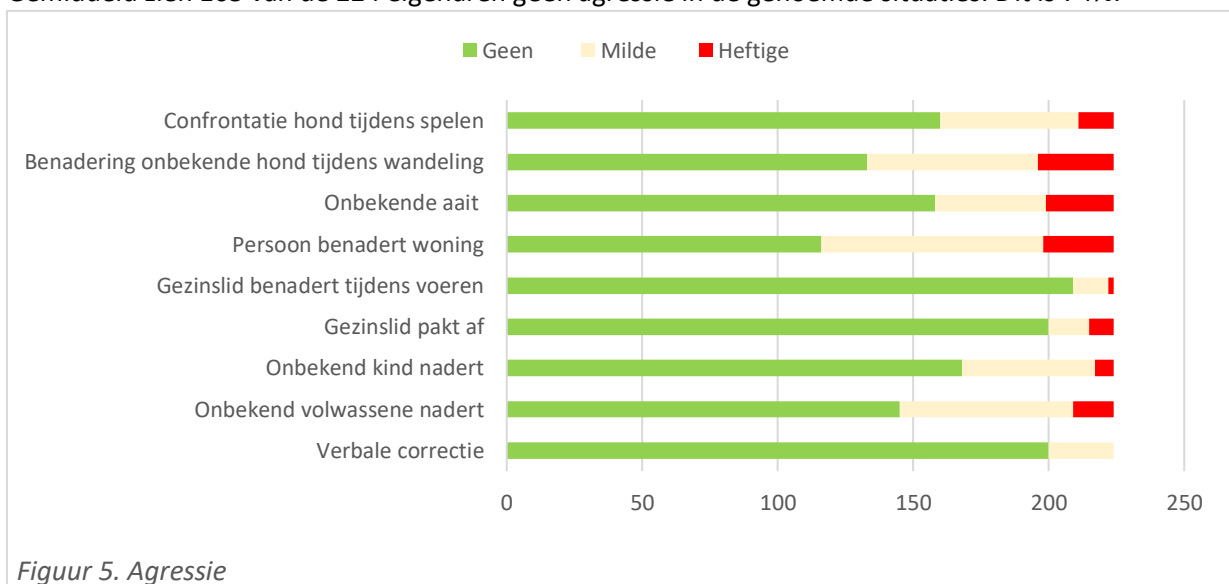
Respondenten geven aan dat de hond snel afgeleid is, te zien in figuur 4. De honden zijn volgens de respondenten in 67% van de gevallen snel afgeleid. De meeste respondenten zijn tevreden met de

snelheid waarop de hond leert. In gemiddeld 24% van de gevallen zijn de honden ongehoorzaam of ontrainbaar in de genoemde situaties.

3.3 Agressie

In figuur 5 staan de antwoorden van deel 3, vraag 4. Respondenten gaven per situatie aan in welke mate zij agressief gedrag hebben gezien bij hun hond. Hieruit blijkt dat zij het minste agressie zien bij een situatie waarbij de hond een verbale correctie krijgt. 108 respondenten geven aan de meeste agressie te zien wanneer een onbekend persoon de woning van de hond benadert, dit is 48.2%. Volgens de respondenten wekken de situaties waarbij een onbekende of volwassene de hond benadert de meeste agressie op in vergelijking met de overige situaties. Gemiddeld geeft 26% van de respondenten aan milde of heftige agressie te zien bij de hond in de genoemde situaties in de vragen van deel 3 van de enquête. Hiervan is slechts 6% heftige agressie. Gemiddeld zien 165 van de 224 eigenaren geen agressie in de genoemde situaties. Dit is 74%.

Respondenten hadden de mogelijkheid nog andere situaties te benoemen waarin de hond agressief gedrag vertoont. Alle genoemde situaties zijn samengevat en opgeteld in tabel 8, in bijlage 2. Hierin werden specifieke situaties met andere mensen, honden of prikkels genoemd. Respondenten geven aan dat de hond bang is voor mannen, of kinderen, of vreemden in specifieke situaties. Bij onbekende prikkels kwamen bijvoorbeeld mensen met afwijkend gedrag of bepaalde voorwerpen voor. Bij agressief gedrag naar andere honden ging het bijvoorbeeld om specifiek reuen, loopse teefjes of situaties zoals tijdens het spelen.

3.4 Angst

Bij dit onderdeel gaven de respondenten aan welke mate van angst zij bij de hond zagen in de genoemde situaties. In figuur 6 staan de resultaten. De situaties staan hier beknopt beschreven. 158 van de 224 respondenten geven aan angstig gedrag te zien bij hun hond bij een onbekende situatie, dit is 70,5%. 157 respondenten zien angst bij de hond bij een plots hard geluid. Deze twee situaties scoren het hoogst. Op nummer drie staat angst voor onweer of vuurwerk, met 67,4%. Volgens de respondenten komt de meest heftige angst voor bij onweer of vuurwerk, in 33,9% van de gevallen is extreme angst gezien. De minste en minst extreme angst is gemeten bij onbekende voorwerpen buitenshuis.

Gemiddeld geven 97 respondenten aan bij geen van de genoemde situaties angst te zien bij de hond. Dit betekent gemiddeld dat 127 van de 224 honden angstig zijn in de genoemde situaties. Dit is 57% van de honden. In gemiddeld 31% van de situaties vertoont de hond extreme angst.

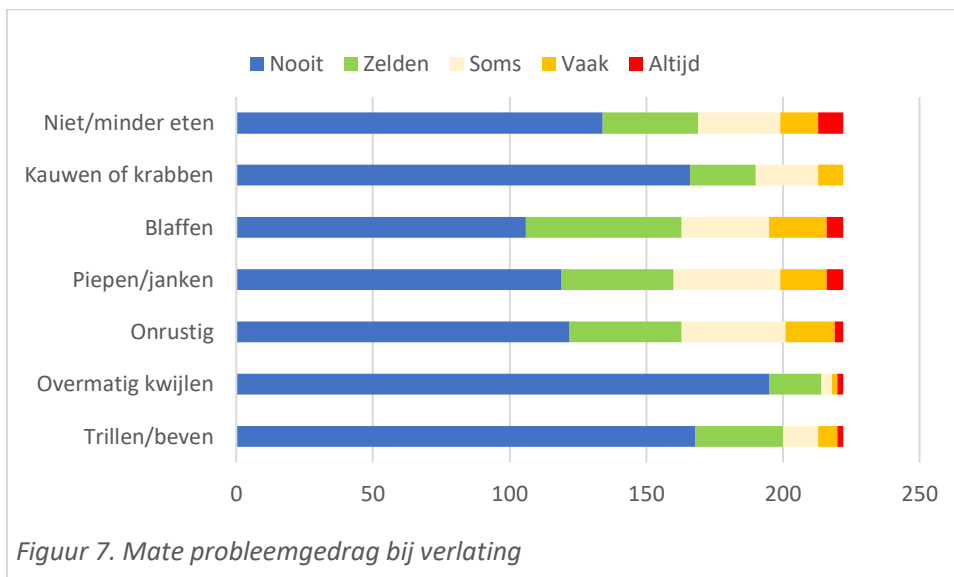
Overige situaties waarbij de hond volgens de eigenaar angst vertoont zijn vooral specifieke situaties met mensen. Voorbeelden hiervan zijn angst voor mannen, wanneer vreemden heel dichtbij komen of over de hond heen buigen. Verder zijn er acht respondenten die aangeven dat de hond over het algemeen angstig is. Denk hierbij aan angst voor alle vreemde geluiden, situaties of voorwerpen. Verder zijn medische handelingen of fysiek contact, stemverheffingen of het vasthouden van een

stok vaak genoemd. Wat hierbij op viel is dat bij 3/5 honden angst voor stemverheffingen en het vasthouden van een stok samengaan. Alle overige antwoorden staat samengevat in tabel 9 in bijlage 2.

3.5 Gedrag bij verlatting

De respondenten hebben aangegeven in welke mate de hond onderstaand gedrag vertoont bij verlatting, te zien in figuur 7. Geen van de honden krabben of kauwen altijd aan voorwerpen die hier niet voor bedoeld zijn. Overmatig kwijlen scoort het laagst, en komt slechts bij 29 van de honden voor.

Blaffen komt bij 118 van de 224 gevallen voor en scoort hiermee het hoogst. Volgens de respondenten blaffen de honden bij verlatting in 23,2% van de gevallen. Niet of minder eten scoort het hoogst op mate 'Altijd'. Gemiddeld is in 16% van de genoemde situaties het probleemgedrag gemeten.

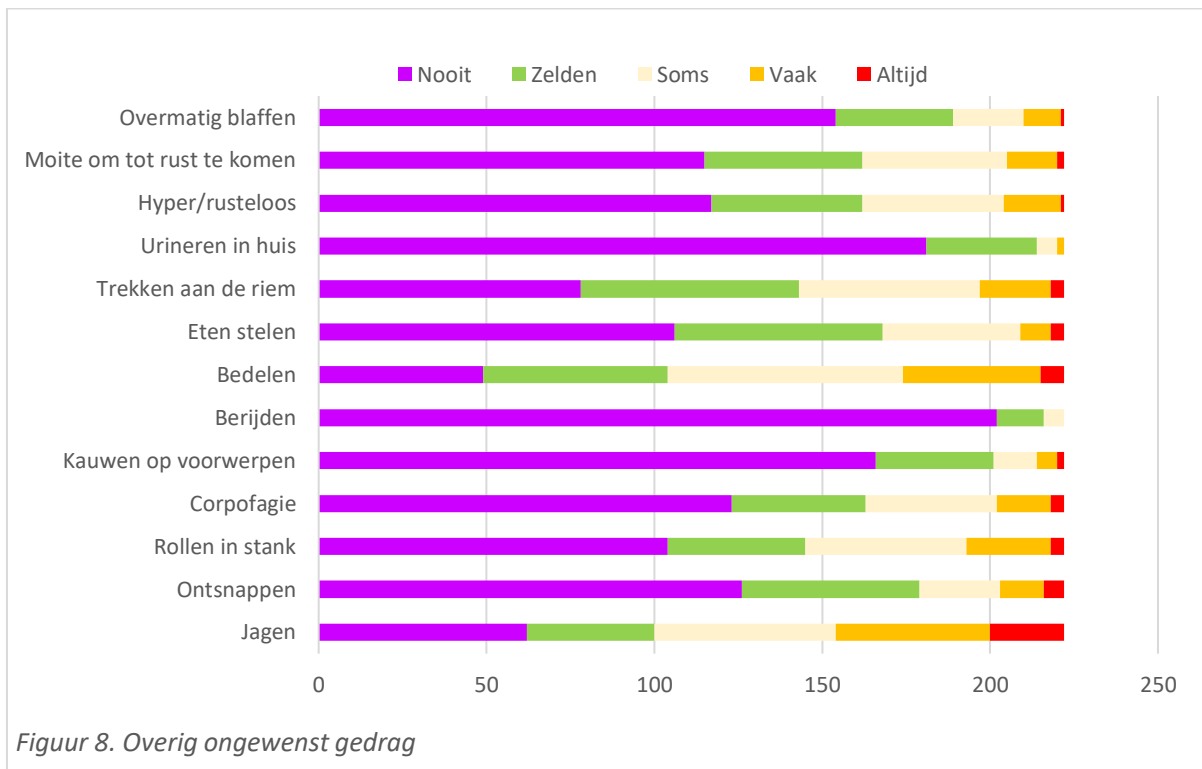

Figuur 7. Mate probleemgedrag bij verlatting

Overige genoemde probleemgedragingen zijn het proberen te ontsnappen uit de bench of het huis, Het stelen van eten, weerhouden van drinken en incontinentie. Alle overige antwoorden staan weergegeven in tabel 11 in bijlage 2.

3.6 Overig ongewenst gedrag

In dit deel van het onderzoek geven de respondenten aan welke andere ongewenste gedragingen zij bij de hond zien. De resultaten staan weergegeven in figuur 8. Bedelen en jagen zijn de twee meest voorkomende overige probleemgedragingen. In 38,6% van de gevallen bedelen de honden namens de respondenten. Volgens de respondenten jaagt de hond achter andere dieren aan in 41,5% van de gevallen zodra de hond de kans krijgt. Daarna scoren trekken aan de riem en rollen in stinkende voorwerpen het hoogst. Het berijden van voorwerpen komt het minste voor. Gemiddeld ervaren de hondeneigenaren in 20% van de gevallen de overige onderstaande probleemgedragingen.

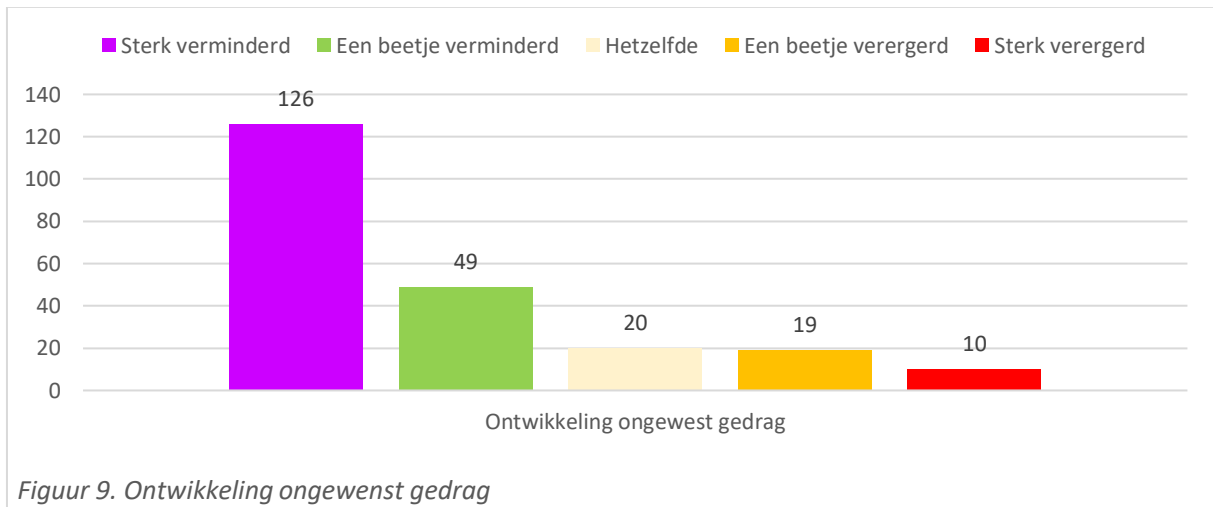
Figuur 8. Overig ongewenst gedrag

Enkele respondenten geven aan dat er nog gedragingen zijn gezien bij de hond die in deze enquête verder nog niet genoemd zijn. Dit zijn lusteloosheid of inactiviteit, ander asociaal gedrag richting andere honden, overmatig aanhankelijk gedrag. Al deze overige probleemgedragingen staan in tabel 13 in bijlage 2.

3.7 Ontwikkeling probleemgedrag

Van de 224 respondenten geven 66 aan professionele hulp te hebben gehad. Dit is 32%.

In figuur 9 is te zien hoe het ongewenste gedrag zich geeft ontwikkeld sinds de adoptie van de hond tot nu. Bij meer dan de helft van de respondenten is het ongewenste gedrag van de hond sterk verminderd. Bij 29 honden is het gedrag verergerd, dit is 12%.

4. Discussie

4.1 Doelgroep

De hoeveelheid respondenten is relatief klein. Hondeneigenaren hebben voor 224 honden de vragenlijst ingevuld. Gezien er naar schatting 150.000 honden in Nederland wonen die via een stichting uit het buitenland geadopteerd zijn is 224 slechts 0,15%. Voor een betrouwbaarder beeld zal bij vervolgonderzoek een grotere groep respondenten bereikt moeten worden

4.2 Interpretatie van de vragen

De vragen zijn vertaald vanuit het Engels. De vertalingen van de woorden kunnen de betekenis van de woorden veranderen.

De vragen geven soms ruimte voor eigen interpretatie. Zo zijn antwoorden als vaak, zelden, mild of heftig relatief. Ook de term 'probleemgedrag' kan de respondent op verschillende manieren interpreteren. Een hondkenner kan lichte angst al als probleemgedrag beschouwen, terwijl een amateur deze misschien niet eens herkent als angst bij de hond. En wanneer vormt bepaald gedrag een probleem. Een goed voorbeeld hiervan is de gedraging bedelen. Voor de hond is dit geen probleem, juist iets nuttigs. Baasjes kunnen dit gedrag schattig of gezellig vinden, terwijl anderen het irritant kunnen vinden, en wel degelijk als probleemgedrag ervaren.

Enkele gebruikte termen zijn beladen. Zo wordt in de enquête de term 'agressief' gebruikt. Het kan zijn dat de hondeneigenaar zijn eigen hond niet agressief zou noemen, al valt het gedrag van de hond wellicht binnen deze categorie volgens hondengedragsdeskundigen.

Dit geldt ook voor de term "probleemgedrag". Probleemgedragingen interpreteren de eigenaren niet altijd als dusdanig. Als de hond een kruising is van een ras met sterk waak- of jaaginstinct bijvoorbeeld. Het kan zijn dat de eigenaar waken of jagen niet als vervelend ervaart uit begrip voor het instinct van de hond.

4.3 Kennis eigenaar

Een hond kan agressief gedrag vertonen in een situatie waar de hond eigenlijk bang is. Het kan dus zijn dat het agressieve gedrag door de respondent aangegeven is onder angst, en andersom (Burgt, 2018). Het kan zijn dat de eigenaar geen kennis kan nemen van het gedrag. Gedrag bij verlaten is hier een voorbeeld van. Sommige gedragingen kunnen de eigenaren niet waarnemen, bijvoorbeeld wanneer zij weg zijn als het gedrag wordt vertoond. Vooral bij het gedrag bij verlaten is dit. Voor gedragingen als het krabben of kauwen aan voorwerpen geldt dit niet aangezien de eigenaren de schade bij thuiskomst wel kunnen waarnemen. Blaffen is een voorbeeld van gedrag die de eigenaar niet 100% kan meten bij afwezigheid, behalve als de eigenaar de hond in de gaten houdt met bijvoorbeeld een camera.

4.4 Beladen onderwerp

Omdat er het adopteren van buitenlandse honden risico's met zich mee brengt kan het zijn dat dit invloed heeft op de antwoorden die de respondenten hebben gegeven. Het kan zijn dat de respondent uit angst voor een negatief imago de vragenlijst positiever heeft ingevuld dan de hond zich in werkelijkheid gedraagt. Andersom zou het ook kunnen: hondeneigenaren die willen benadrukken dat deze honden een trauma kunnen hebben en anderen willen waarschuwen door een slecht imago te schetsen vullen de lijst negatiever in dan de hond zich in werkelijkheid gedraagt.

4.6 Vergelijking literatuur

Uit het onderzoek van A. Emmens blijken 49% van de geïmporteerde honden angstig gedrag te hebben. Dit is 8% minder dan de waargenomen angst bij de honden van de respondenten. 30% van de honden uit het onderzoek van A. Emmens tonen agressie, uit dit onderzoek blijkt dat de

respondenten in 26% van de gevallen agressie zien (Emmens, 2019). In vergelijking met het onderzoek van A. Emmens lijken de honden uit dit onderzoek meer angst te ervaren en minder agressie.

Opvallend is dat de resultaten betreft agressief gedrag ongeveer overeenkomen met het onderzoek van Vitulová, Voslářová, Večerek, en Bedáňová. De honden tonen in 24% van de gevallen agressief gedrag volgens de eigenaren. Echter verschillen de resultaten van angstig gedrag. Het onderzoek van Vitulová, Voslářová, Večerek, en Bedáňová laat zien dat volgens de eigenaren 21% van de honden angstig gedrag vertoont. Dit is veel lager dan de gemeten 67%.

4.7 Vervolgonderzoek

Vervolgonderzoek kan aantonen of het gedrag van de onderzochte doelgroep anders is dan bij honden met een andere afkomst. Pas dan kan gezegd worden dat de gedragsproblemen van de geïmporteerde honden anders is dan de gedragsproblemen van honden met een andere afkomst.

Uit de resultaten blijkt dat 32% van de respondenten professionele hulp heeft gehad. Uit hoofdstuk 1.5.2 blijkt dat de kennis van de eigenaar in verband staat met de mate van gedragsproblemen. Vervolgonderzoek kan uitwijzen wat de rol is van deskundige hulp in het voorkomen of oplossen van gedragsproblemen.

Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen naar de mogelijke oorzaken van de verschillende probleemgedragingen. Dit kan helpen bij het voorkomen van gedragsproblemen, inschatten van de ontwikkelingen in de gedragsproblemen en misschien zelf helpen bij het behandelen van de gedragsproblemen.

Het ras van de hond niet meegenomen in deze enquête omdat veel honden uit het buitenland hoogstwaarschijnlijk kruisingen zijn waarvan de stamboom niet bekend is. Vervolgonderzoek kan het verband tussen rassen en specifieke gedragsproblemen aantonen.

Sommige probleemgedragingen zijn ook gerelateerd aan leeftijd. Jonge honden die tanden wisselen kauwen graag aan voorwerpen, ook als deze voorwerpen hier niet voor bedoeld zijn.

Vervolgonderzoek kan uitwijzen of bepaalde probleemgedragingen in verband staan met de leeftijd van de hond.

De vragen van deel 7 geven een beeld van de algemene voor- of achteruitgang van het gedrag. Als de gedragingen nu niet meer zichtbaar zijn dan kan dit iets zeggen over de oorzaak van het gedrag, de trainbaarheid van de hond en flexibiliteit van de hond. De verschillende probleemgedragingen versterken elkaar. Vervolgonderzoek kan uitwijzen of er verbanden zijn te leggen tussen de ontwikkelingen van de gedragingen en de oorzaak hiervan.

5. Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek is: wat zijn de drie meest voorkomende gedragsproblemen van honden die vanuit het buitenland zijn geadopteerd via een stichting.

Het antwoord op de hoofdvraag is dat het snel afgeleid zijn het meeste voor komt. Slechts 3 respondenten geven aan dat hun hond nooit snel afgeleid is. Daarna komt bedelen het meeste voor, 175 van de 224 respondenten geeft aan dit gedrag te zien bij hun hond. Op nummer drie staat jagen. 162 van de 224 respondenten ziet dit gedrag bij hun hond.

Hierbij een overzicht van de gedragingen waarvan de respondenten aangeven dat deze het meeste voor komen:

- Angstig gedrag in een nieuwe of onbekende situatie (70,5%)
- Angstig gedrag als reactie op een plots hard geluid (70%)
- Angstig gedrag als reactie op onweer of vuurwerk (67,4%)

De deelvragen zijn:

1. Welke gedragingen die vallen onder categorie trainbaarheid komen het meeste voor?

Bij categorie trainbaarheid komt het vaakst voor dat de hond snel afgeleid is door wat hij ziet, hoort of ruikt. 221 respondenten geven aan dat de hond dit gedrag in zekere mate vertoont. In 67% van de gevallen is de hond snel afgeleid.

2. Welke gedragingen die vallen onder categorie agressie komen het meeste voor?

Volgens de respondenten komt agressie het meest voor wanneer iemand het huis benadert (postbode, bezorger of bezoek). 108 van de 224 respondenten geven aan dat de hond in deze situatie agressief gedrag vertoont, dit is in 48,2% van de gevallen.

3. Welke gedragingen die vallen onder categorie angst komen het meeste voor?

Bij categorie angst geven de respondenten aan dat ze angst zien wanneer de hond in een onbekende of nieuwe situatie terecht komt. 158 van de 224 respondenten zien angst bij hun hond in deze situatie, dit is 70,5%. In een andere situatie geven ongeveer evenveel respondenten aan angst te zien bij de hond. Dit gaat om de reactie op een plotseling hard geluid (vb. stofzuiger, uitlaat van de auto, boormachines, als plotseling iets valt). 157 respondenten zien angst bij de hond in deze situatie, dit is 70%.

4. Welke gedragingen die vallen onder categorie gedrag bij verlaten komen het meeste voor?

Bij verlaten geven de meeste respondenten aan dat de hond blaft. Dit gaat om 118 van de 224 respondenten, dit is 52,7%.

5. Welke gedragingen die vallen onder categorie overige gedragingen komen het meeste voor?

Bij overige gedragingen komt volgens de respondenten jagen het vaakst voor met 41,5%.

6. Bij welke categorie komt probleemgedrag het meest voor?

Wat opvallend is aan de resultaten, is de honden relatief hoog scoren op de categorie angst. Hieronder kort de gemeten percentages van de drie hoogst gemeten categorieën:

Angst 57%

Agressie 26%

Ongehoorzaamheid 24%

Hieruit blijkt dat volgens de respondenten 57% van de honden in zekere matig angstig is in de genoemde situaties. Dit zou betekenen dat ongeveer 3 van de 5 honden binnen de doelgroep angstig is in de genoemde situaties.

5.2 Aanbevelingen

Respondenten geven aan dat drie op de vijf honden in de genoemde situaties van deel 4 van het onderzoek angstig gedrag vertonen. Als hondeneigenaar is het van belang probleemgedrag zo veel mogelijk te voorkomen en verhelpen. Het herkennen van angst en stress bij de hond speelt hierin een rol, gezien zowel angst en agressie hiermee in verband staan. Het is aan te bevelen dat hondeneigenaren zich verdiepen in angstig gedrag van honden, en hoe hier mee om te gaan. Zo kan angstig gedrag voorkomen of verholpen worden (T. J. Howell, Toukhsati, Conduit, & Bennett, 2013, p. 422; Flint, Coe, Pearl, Serpell, & Niel, 2018, p. 69).

6. Bronnenlijst

- Adolphs, R. (2013). The Biology of Fear. *Current Biology*, 23(2), R79–R93. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2012.11.055>
- Aeres Hogeschool Dronten, & HAS Hogeschool Den Bosch. (2019). *Pet Monitor*. Geraadpleegd op 5 november van <file:///C:/Users/wille/OneDrive/Documenten/Downloads/Pet%20Monitor%202019.pdf>
- Attipa, C., Maguire, D., Solano-Gallego, L., Szladovits, B., Barker, E. N., Farr, A., ... Tasker, S. (2018). Hepatozoon canis in three imported dogs: a new tickborne disease reaching the United Kingdom. *Veterinary Record*, 183(23), 716. <https://doi.org/10.1136/vr.105087>
- Beekhof, B. (2018). *Meer dan 140 miljoen honden en katten in de EU*. Geraadpleegd op 31 oktober 2019, van <https://www.nvg-diervoeding.nl/persbericht-meer-dan-140-miljoen-honden-en-katten-in-de-eu/>
- Boender, N. (z.d.). *Gedragsproblemen*. Geraadpleegd op 9 december 2019, van <https://www.sense4dogs.nl/gedragsproblemen/>
- Burgt, M. (2018, 1 februari). *Onzekere hond benaderen stress houding agressie leerervaringen*. Geraadpleegd op 8 januari 2021, van <https://www.mariekevanderburgt.nl/dierengedragsbegeleiding/hoe-hond-benaderen/#:%7E:text=De%20hond%20kan%20zekerder%20worden,de%20hond%20stress%2Dsignalen%20vertonen.>
- Clothier, S. (2018). *Agressie en enige achterliggende oorzaken*. Geraadpleegd van https://suzanneclothier.com/article_dutch/agressie-en-enige-achterliggende-oorzaken/
- De Joode, W. (2014). *Asiel buitenland - Animal in need*. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.animalinneed.com/asiel-buitenland>
- Doggo. (2018, 4 december). *Wanneer spreek je van een gedragsprobleem?* Geraadpleegd op 9 december 2019, van <https://www.doggo.nl/artikelen/probleemgedrag/gedragsproblemen-bij-honden/>
- Dogstalk. (2019, 16 januari). *5 tips voor nieuwe puppy eigenaren*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://dogstalk.nl/2019/01/16/5-tips-voor-nieuwe-puppy-eigenaren/>
- Dommerholt, E. (2019). *Zwerfdieren, stichtingen & naleving van de wet- en regelgeving* (Unpublished doctoral dissertation of Master's thesis). Universiteit van Utrecht, Utrecht.
- Dreschel, N. A. (2010). The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 125(3–4), 157–162. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2010.04.003>
- Emmens, A. (2019). *The behavioural risks of dogs imported as family pets, and their influence on the introduction and spread of canine diseases*. Utrecht, Nederland: Universiteit van Utrecht.
- European Commission. (2019, 17 december). *TRACES: TRAdE Control and Expert System*. Geraadpleegd op 3 januari 2020, van https://ec.europa.eu/food/animals/traces_en
- Falconer, J. (2017). When love isn't enough [Press release]. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.animalsheltering.org/magazine/articles/when-love-isnt-enough>

Fatjo, J., Amat, M., Mariotti, V. M., de la Torre, J. L. R., & Manteca, X. (2007). Analysis of 1040 cases of canine aggression in a referral practice in Spain. *Journal of Veterinary Behavior*, 2(5), 158–165. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.07.008>

FEDIAF. (2018). *European Facts and Figures 2018*. Geraadpleegd van http://www.fediaf.org/images/FEDIAF_Facts_and_Figures_2018_ONLINE_final.pdf

Flint, H. E., Coe, J. B., Pearl, D. L., Serpell, J. A., & Niel, L. (2018). Effect of training for dog fear identification on dog owner ratings of fear in familiar and unfamiliar dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 208, 66–74. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.08.002>

Fox, M. W., & Stelzner, D. (1967). The effects of early experience on the development of inter and intraspecies social relationships in the dog. *Animal Behaviour*, 15(2–3), 377–386. [https://doi.org/10.1016/0003-3472\(67\)90024-3](https://doi.org/10.1016/0003-3472(67)90024-3)

Gaus, M. (2010). *Agressie bij honden: begrijpen, voorkomen en verhelpen*. Geraadpleegd op 9 december van https://www.martingausacademie.nl/wp-content/uploads/2017/12/Agressiebijhonden_bijlage.pdf

Geusens, S. (2020, 17 januari). *Onze asielen zitten vol “gewone” honden waar niets mee aan te vangen is*. Geraadpleegd op 20 april 2020, van https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200116_04808732

Hondenbescherming. (2011). *Buitenlandse honden in Nederland*. Geraadpleegd op 9 december van https://hondenbescherming.nl/media/cms_page_media/67/Q%26A_HB_Buitenlandse%20honden_1.pdf

Hondenspecialist. (2019). *Modules*. Geraadpleegd op 9 december 2019, van <https://opleidinghondengedragstherapeut.nl/modules/>

Hondenwijzer. (z.d.). *Probleemgedrag*. Geraadpleegd op 9 december 2019, van <https://www.hondenwijzer.com/gedrag/probleemgedrag/>

Howell, T. J., Toukhsati, S., Conduit, R., & Bennett, P. (2013). The Perceptions of Dog Intelligence and Cognitive Skills (PoDIaCS) Survey. *Journal of Veterinary Behavior*, 8(6), 418–424. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2013.05.005>

Howell, T., King, T., & Bennett, P. (2015). Puppy parties and beyond: the role of early age socialization practices on adult dog behavior. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 6, 143–153. <https://doi.org/10.2147/vmrr.s62081>

Jager, J., & Meijer, J. L. (2013). *Adoptiehonden; Vliegen de grens over!* (Master's Thesis). Geraadpleegd op 3 maart van <http://docplayer.nl/6817224-Fgrensf-adoptiehonden-vliegen-de-grens-over-m-jager-j-l-meijer.html>

Jagoe, A., & Serpell, J. (1996). Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1–2), 31–42. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)01008-4](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)01008-4)

Jokinen, O., Appleby, D., Sandbacka-Saxén, S., Appleby, T., & Valros, A. (2017). Homing age influences the prevalence of aggressive and avoidance-related behaviour in adult dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 195, 87–92. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2017.06.003>

- Kaila, M., Marjoniemi, J., & Nokireki, T. (2019). Comparative study of rabies antibody titers of dogs vaccinated in Finland and imported street dogs vaccinated abroad. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 61(1). <https://doi.org/10.1186/s13028-019-0450-8>
- Klevar, S., Høgåsen, H. R., Davidson, R. K., Hamnes, I. S., Treiberg Berndtsson, L., & Lund, A. (2015). Cross-border transport of rescue dogs may spread rabies in Europe. *Veterinary Record*. <https://doi.org/10.1136/vr.102909>
- Kok, A. (2018, 20 juli). *Dierenasiel zat nog nooit zo vol*. Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.ad.nl/den-haag/dierenasiel-zat-nog-nooit-zo-vol%7Ea323f4c1/>
- Koningen, A. (z.d.). *Buitenlandse dieren*. Geraadpleegd op 20 april 2020, van <http://koningen.sblub.nl/buitenlandse-dieren/>
- Koninklijke Hondenbescherming. (2015). *Veelgestelde vragen over... Buitenlandse honden in Nederland*. Geraadpleegd op 27 november 2019, van https://hondenbescherming.nl/media/cms_page_media/67/Q%26A_HB_Buitenlandse%20honden_1.pdf
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD). (2019, 18 november). *Honden uit het buitenland - KNMvD.nl*. Geraadpleegd op 27 november 2019, van <https://www.knmvd.nl/honden-uit-het-buitenland/>
- Kruk, M. R., Halász, J., Meelis, W., & Haller, J. (2004). Fast Positive Feedback Between the Adrenocortical Stress Response and a Brain Mechanism Involved in Aggressive Behavior. *Behavioral Neuroscience*, 118(5), 1062–1070. <https://doi.org/10.1037/0735-7044.118.5.1062>
- Landsberg, G. M., Melese, P., Sherman, B. L., Neilson, J. C., Zimmerman, A., & Clarke, T. P. (2008). Effectiveness of fluoxetine chewable tablets in the treatment of canine separation anxiety. *Journal of Veterinary Behavior*, 3(1), 12–19. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.09.001>
- Le Brech, S., Amat, M., Camps, T., Temple, D., & Manteca, X. (2016). Canine aggression toward family members in Spain: Clinical presentations and related factors. *Journal of Veterinary Behavior*, 12, 36–41. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2015.12.002>
- LICG. (2019a). *licg.nl - Over houden van huisdieren*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://www.licg.nl/>
- LICG. (2019b). *Zwerfhonden*. Geraadpleegd op 6 november 2019, van <https://www.licg.nl/zwerfhonden/#zwerfhonden-als-praktisch-probleem>
- LICG. (2019c). *Zwerfhonden*. Geraadpleegd op 6 november 2019, van <https://www.licg.nl/zwerfhonden/#zwerfhonden-als-praktisch-probleem>
- McMillan, F. D. (2017). Behavioral and psychological outcomes for dogs sold as puppies through pet stores and/or born in commercial breeding establishments: Current knowledge and putative causes. *Journal of Veterinary Behavior*, 19, 14–26. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2017.01.001>
- McMillan, F. D., Serpell, J. A., Duffy, D. L., Masaoud, E., & Dohoo, I. R. (2013). Differences in behavioral characteristics between dogs obtained as puppies from pet stores and those obtained from noncommercial breeders. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 242(10), 1359–1363. <https://doi.org/10.2460/javma.242.10.1359>

- Medisch Centrum voor Dieren. (2019). *Leishmania*. Geraadpleegd op 27 november 2019, van <https://www.mcvoordieren.nl/leishmania>
- Medpets.nl. (2017, 22 november). Verlatingsangst bij honden. Geraadpleegd op 7 januari 2021, van <https://www.medpets.nl/verlatingsangst-bij-honden/>
- Overall, K. L. (2011). That Dog Is Smarter Than You Know: Advances in Understanding Canine Learning, Memory, and Cognition. *Topics in Companion Animal Medicine*, 26(1), 2–9. <https://doi.org/10.1053/j.tcam.2011.01.001>
- Pavel, G., Timofte, D., Mocanu, D., Malancus, R., & Solcan, C. (2017). Imported leishmaniasis in a dog in a sandfly-populated area in northeastern Romania. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 29(5), 683–685. <https://doi.org/10.1177/1040638717708391>
- politie.nl. (z.d.). Dierenpolitie. Geraadpleegd op 7 januari 2021, van <https://www.politie.nl/themas/dierenpolitie.html#:~:text=De%20maximale%20gevangenisstraf%20voor%20het,%C3%A9%C3%A9n%20of%20meer%20dieren%20stellen.>
- Prins, A. (2019, 12 februari). *Top 10 gedragsproblemen bij honden*. Geraadpleegd op 9 december 2019, van <https://www.angelique.dog/2018/10/12/top-10-gedragsproblemen-bij-honden/>
- Radstake, C. (2017). *Immigratie van buitenlandse (zwerf)honden & - (zwerf)katten naar Nederland: de cijfers 2016*. Geraadpleegd van <https://www.stray-afp.org/nl/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/immigratie-van-buitenlandse-zwerf-honden-en-katten-naar-Nederland-de-cijfers-2016.pdf>
- Radstake, C. (2012). Zwerfdieren Het ontstaan van zwerfdieren populaties. Geraadpleegd van <https://www.stray-afp.org/nl/wp-content/uploads/sites/2/2012/08/zwerfdieren-algemeen1.pdf>
- Radstake, C. (2016, 1 maart). *Emigratie van buitenlandse (zwerf)honden naar Nederland: de cijfers 2013*. Geraadpleegd op 10 maart 2020, van <https://www.stray-afp.org/nl/nieuws/emigratie-van-buitenlandse-zwerfhonden-naar-nederland-de-cijfers-2013>
- Riemer, S. (2019). Not a one-way road—Severity, progression and prevention of firework fears in dogs. *PLOS ONE*, 14(9), 1. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218150>
- Riemer, S. (2020). Effectiveness of treatments for firework fears in dogs. *Journal of Veterinary Behavior*, 37, 61–70. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2020.04.005>
- RTL. (2020, 10 april). *Meisje (6) dat werd aangevallen door hond buiten levensgevaar*. Geraadpleegd op 14 april 2020, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5087261/rottweiler-kaatsheuvel-meisje-aanval-hond-politie-brabant>
- Serpell, J. A. (2015). *The C-BARQ questionnaire*. University of Pennsylvania Vet Med. Opgehaald van <https://www.4pawscenter.org/images/pdf/C-BARQ-Written2.pdf>
- Stelow, E. (2017). *Diagnosing Behavior Problems* [Blogpost]. Geraadpleegd op 31 oktober 2019, van <https://www.sciencedirect.com/sdfe/pdf/download/eid/1-s2.0-S019556161730150X/first-page-pdf>
- Stichting Animals Today. (2015, 8 december). *Bert van Straten: Nederland euthanaseert '50.000' gezonde honden per jaar!* Geraadpleegd op 5 maart 2020, van <https://www.animalstoday.nl/nederland-euthanaseert-gezonde-honden/>

Stray Animal Foundation Platform. (2019, 6 augustus). *Adoptie hond/kat uit het buitenland*. Geraadpleegd op 13 december 2019, van <https://www.stray-afp.org/nl/adoptie-hond-kat-buitenland>

Tasker, L. (2007). *Stray Animal Control Practices (Europe)*. Geraadpleegd op 13 december van <https://www.stray-afp.org/nl/wp-content/uploads/2012/09/WSPA-RSPCA-International-stray-control-practices-in-Europe-2006-2007.pdf>

Ten Hove, E. (2013). *Stray dog adoption: the other side of the coin*. Geraadpleegd op 9 december van file:///C:/Users/wille/OneDrive/Documenten/Downloads/FinalVersionThesisEllistenHoveStrayDogAdoption(3274756).pdf

Van Heijst, B. A. C., de Kort, M.A.C. , Overgaauw , P. A. M., Vinke, C. M., & Beekmans, M. H. C. (2015). *Feiten & Cijfers Gezelschapsdierensector 2015*. Geraadpleegd op 3 maart van <https://edepot.wur.nl/361828>

Van Leiden, I., van Esseveldt, J., Wolsink, J., van Wijk, A., Endenburg, N., van Leiden, I., ... van Wijk, A. (2019). *Zo ziek als een hond?: gezondheids- en socialisatieproblemen bij puppy's in Nederland in relatie tot de herkomst*. Arnhem: Bureau Beke.

Van Rijckevorsel, G. G., Swaan, C. M., Van Den Bergh, J. P., Goorhuis, A., Baayen, D., Isken, L., ... van den Hoek, A. (2012, 8 maart). *Eurosurveillance | Rabid puppy-dog imported into the Netherlands from Morocco via Spain, February 2012*. Geraadpleegd op 27 november 2019, van <https://www.eurosurveillance.org/content/10.2807/ese.17.10.20112-en>

Veldman, C. (z.d.). *Hondenspecialist Christien*. Geraadpleegd op 9 december 2019, van <http://www.hondenspecialistchristien.nl/pages/wie%20ben%20ik.html>

Vier Voeters. (2019, 14 oktober). *De illegale puppyhandel in Nederland blootgelegd*. Geraadpleegd op 13 december 2019, van <https://www.vier-voeters.nl/onze-succesverhalen/persberichten/persberichten-2019/illegale-puppyhandel-in-nederland-blootgelegd>

Wet Besluit houders van dieren. (2014, 5 juni). Geraadpleegd op 3 januari 2020, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2018-07-01>

Wetten.nl - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250. (2020, 1 januari). Geraadpleegd van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2020-01-01>

World Animal Protection. (2018, 6 juli). Vijf feiten over hondsdolheid. Geraadpleegd op 2 januari 2020, van <https://www.worldanimalprotection.nl/actueel/vijf-feiten-hondsdolheid>

Zomer, M. (2018, 3 december). *Hond met trauma*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://dierentolk.nl/hond-met-trauma/>

7. Bijlagen

Bijlage 1 Enquête

Hartelijk dank dat u de vragenlijst wilt invullen. Hiermee draagt u bij aan voorlichting van nieuwe hondeneigenaren en bij het begeleiden van het adoptieproces van geïmporteerde honden.

Het invullen van de enquête duurt ongeveer tien minuten en heeft acht onderdelen.
Vult u alstublieft alle vragen in.

LET OP: de vragen gaan over het gedrag van uw hond in het afgelopen half jaar. Bij de vragen wordt onderscheid gemaakt tussen binnenshuis (huis en tuin) en buitenshuis.

Wanneer u meerdere honden heeft, zou u dan voor elke hond afzonderlijk de enquête in willen vullen?

Deel 1 Achtergrondinformatie

Selectievraag 1: heeft u uw hond uit het buitenland geadopteerd via een stichting?

- Ja
- nee

Selectievraag 2: Vanuit welk land is de hond hoogstwaarschijnlijk afkomstig?

- Bulgarije
- Griekenland
- Hongarije
- Italië
- Oekraïne
- Polen
- Portugal
- Roemenië
- Rusland
- Spanje
- Tsjechië
- Anders, namelijk

Deel 2 Training en gehoorzaamheid

3. Hieronder staan een aantal stellingen. Vul met behulp van de schalen in hoeverre de hond het omschreven gedrag vertoont

Schaal: Nooit-Zelden-Soms-Meestal-Altijd

Mijn hond komt direct wanneer ik hem roep als hij los loopt.

Mijn hond luistert direct wanneer ik zeg dat hij moet zitten.

Mijn hond luistert direct wanneer hij moet blijven.

Mijn hond lijkt aandachtig te luisteren naar wat ik zeg.

Mijn hond lijkt goed op te letten op wat ik doe.

Mijn hond reageert nauwelijks op correcties.

Mijn hond is traag in het leren van nieuwe commando's.

Mijn hond is snel afgeleid door wat hij ziet, hoort of ruikt.

Deel 3 Agressie

4. Soms kan uw hond agressief gedrag vertonen, zoals blaffen, grommen of de lip optrekken. Door de juiste schaal in te vullen bij de gedragingen geeft u een indicatie van de mate van agressief

gedrag van uw hond. In welke mate heeft u onderstaande gedragingen het afgelopen half jaar bij uw hond gezien?

Schaal: geen agressie, milde agressie, heftige agressie.

Wanneer de hond een verbale correctie krijgt door een lid van het gezin (dus door middel van woorden).

Wanneer er een onbekend volwassen persoon op de hond af komt.

Wanneer er een onbekend kind op de hond af komt.

Wanneer een gezinslid speeltjes, botten of andere voorwerpen afgepakt.

Wanneer een gezinslid de hond benadert wanneer de hond aan het eten is.

Wanneer een iemand het huis benadert (postbode, bezorger of bezoek).

Wanneer een onbekend persoon de hond aanraakt of aait.

Wanneer buitenshuis een onbekende hond op de hond af kwam tijdens een wandeling aan de riem.

Wanneer de hond speelt met zijn favoriete speeltje of bot, en een andere bekende hond benadert hem.

5. Zijn er nog andere situaties waarin uw hond agressief gedrag vertoont? Zo ja, omschrijf deze kort in de tweede optie.

-Nee

- Anders...

Deel 4 Angst en spanningen

6. Bij sommige geluiden, voorwerpen, personen of in sommige situaties kunnen honden zich angstig gedragen. Bij de volgende vragen kunt u op de schaal aangeven in welke mate uw hond het afgelopen half jaar angstig gedrag vertoont in de onderstaande situaties.

Schaal: Geen angst, matige, extreme angst

Wanneer een onbekend volwassen persoon de hond buitenshuis benadert.

Wanneer een onbekend kind de hond buitenshuis benadert.

De reactie op een plotseling hard geluid (vb. stofzuiger, uitlaat van de auto, boormachines, als plotseling iets valt)

Wanneer een onbekend persoon in huis op bezoek komt.

Wanneer een onbekende uw hond aanraakt of aait.

Bij druk verkeer.

De reactie op vreemde of onbekende voorwerpen op de weg tijdens het wandelen (bijvoorbeeld zwerfafval)

Bij een onderzoek of behandeling bij de dierenarts

Tijdens onweer of vuurwerk.

Wanneer een onbekende hond uw hond benadert.

Wanneer de hond in een onbekende of nieuwe situatie terecht komt.

De reactie op wapperende of wegwaaiende voorwerpen.

Wanneer een onbekende hond naar de hond gromt, blaft of uithaalt.

7. Zijn er nog andere situaties waarin uw hond angstig gedrag vertoont?

Zo ja, omschrijf deze kort in de tweede optie.

- Nee

- Anders...

Deel 5 Verlatingsangst

8. Sommige honden vertonen abnormaal gedrag wanneer ze alleen worden gelaten, zelfs al is het maar voor even. Geef aan in welke mate uw hond onderstaand gedrag vertoont wanneer de hond alleen gelaten wordt.

Schaal: 0 nooit, 1 zelden, 2 soms, 3 vaak 4 altijd

Trillen en/of beven

Overmatig kwijlen

Onrustig gedrag, opgewonden zijn of ijsberen

Piepen en/of janken

Blaffen

Aan de deur, vloer, gordijnen of andere voorwerpen kauwen of eraan krabben

Niet of minder eten

9. Zijn er nog andere ongewenste gedragingen die uw hond vertoont als hij alleen is?

Zo ja, omschrijf deze kort in de tweede optie.

- Nee
- Anders...

Deel 6 Overige gedragingen

10. Honden kunnen veel verschillende gedragingen vertonen die voor de hond zelf, maar ook voor u vervelend zijn. In welke mate heeft uw hond dit gedrag in de afgelopen maand vertoond?

Nooit-Zelden-Soms-Meestal-Altijd.

Jaagt achter andere dieren aan te jagen zodra hij de kans krijgt

De hond ontsnapt zodra hij de kans krijgt

De hond rolt in uitwerpselen of andere stinkende dingen

De hond eet zijn eigen uitwerpselen of de uitwerpselen van andere dieren

De hond kauwt aanhoudend op voorwerpen in huis

De hond berijdt voorwerpen, meubilair of mensen

De hond bedelt

De hond steelt voedsel

De hond trekt heel hard aan de riem

De hond urineert in huis

De hond is hyperactief en/of rusteloos

De hond heeft moeite om tot rust te komen

De hond blaft aanhoudend

11. Zijn er nog andere belangrijke vervelende gedragingen die in deze enquête nog niet genoemd zijn? Zo ja, omschrijf dit kort bij de tweede optie.

- Nee
- Anders...

Deel 7 Ontwikkeling gedragingen

12. Hoe hebben de gedragsproblemen zich ontwikkeld vanaf het moment van adoptie tot nu?

Sterk verminderd - een beetje verminderd – Hetzelfde - Een beetje verergerd - Sterk verergerd

13. Heeft u professionele hulp gehad voor het gedrag van uw hond (bijvoorbeeld hondengedragsdeskundige)?

- Ja
- Nee

Deel 8 Gegevens respondent

Bedankt voor het invullen van de vragen. Dit is het laatste deel van het onderzoek. Onderstaande informatie is nodig om de betrouwbaarheid van deze steekproef vast te stellen.

14. Ik woon momenteel in provincie

- Drenthe
- Flevoland
- Friesland
- Gelderland
- Groningen
- Limburg
- Noord-Brabant
- Noord-Holland
- Overijssel
- Utrecht
- Zeeland
- Zuid-Holland
- Buiten Nederland

15. Mijn leeftijd is

- <21
- 21 – 29
- 30 – 55
- 56 – 75
- >75

Bedankt voor het invullen van deze enquête. Hiermee draagt u bij aan voorlichting van nieuwe hondeneigenaren en bij het begeleiden van het adoptieproces van geïmporteerde honden. Om uw inzending compleet te maken klikt u op 'Verzenden'.

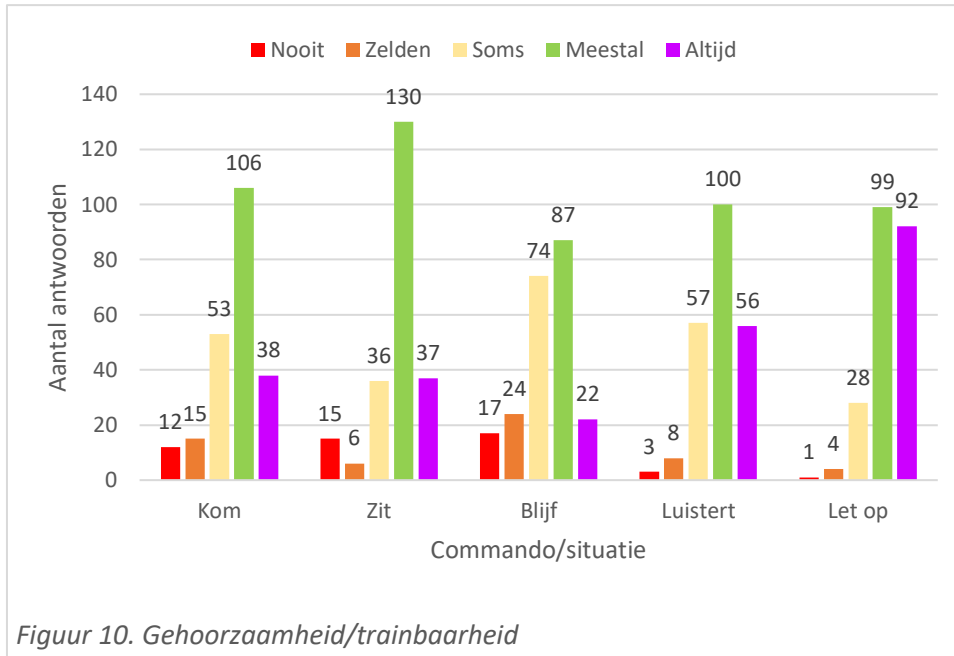
Bijlage 2 Resultaten

Deel 1 Achtergrondinformatie

Tabel 5 Waarschijnlijke afkomst hond

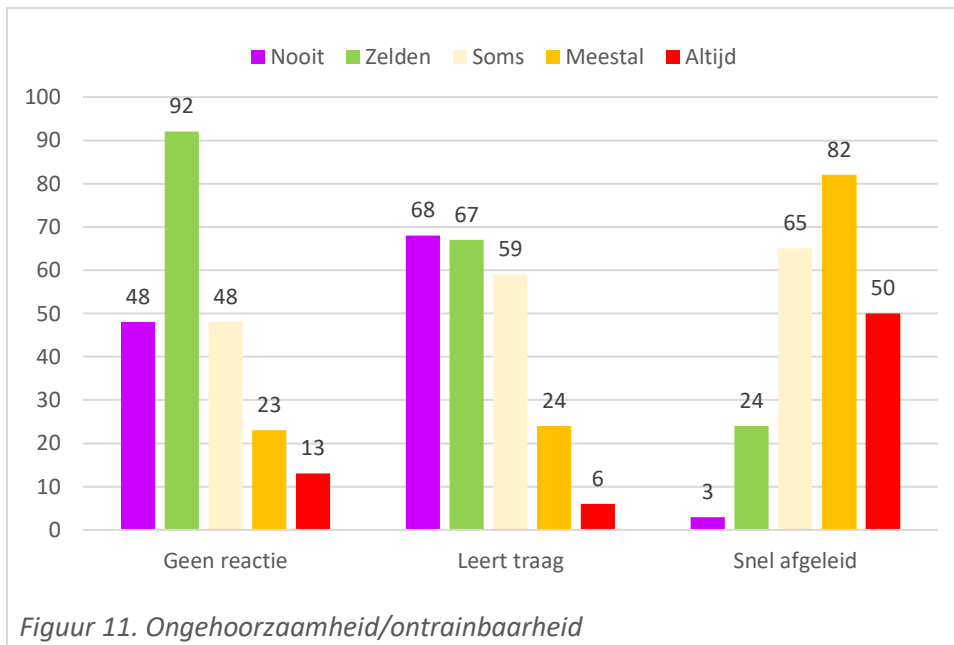
Land	Aantal	Percentage
Aruba	1	0%
België	1	0%
Curaçao	1	0%
Duitsland	1	0%
Egypte	1	0%
Gran Canaria	1	0%
Italië	1	0%
Moldavië	1	0%
Oekraïne	1	0%
Amerika	1	0%
Kroatië	2	1%
Polen	2	1%
Rusland	2	1%
Servië	2	1%
Turkije	2	1%
Onbekend	2	1%
Bosnië	3	1%
Cyprus	4	2%
Portugal	9	4%
Bulgarije	10	4%
Griekenland	34	15%
Spanje	50	22%
Roemenië	92	41%
Totaal	224	100,00%

Deel 2 Training en gehoorzaamheid

Tabel 6 Percentage gehoorzaamheid

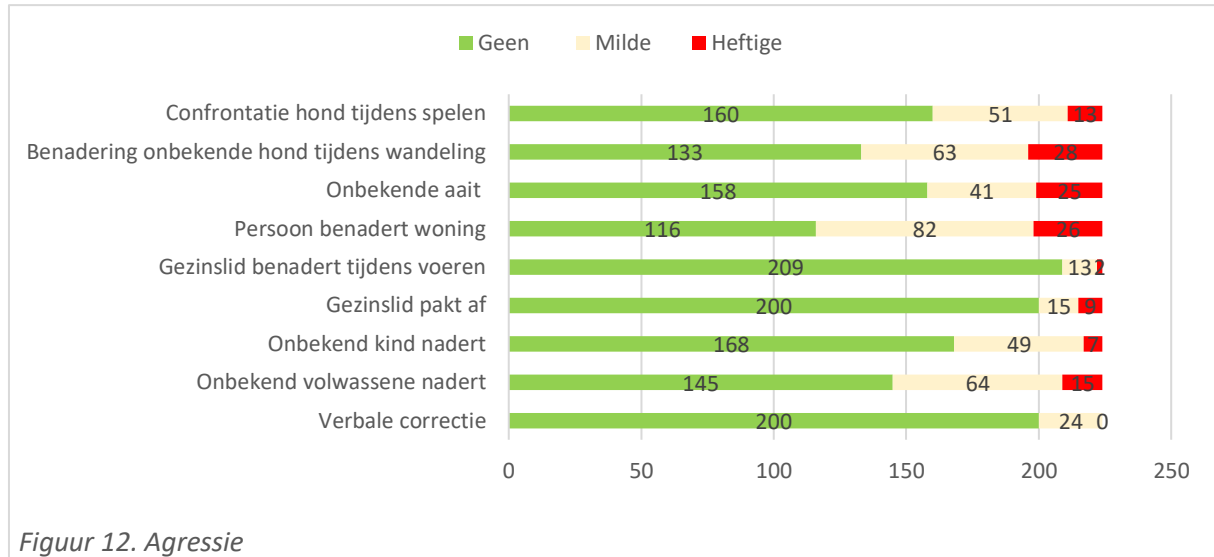
Commando	Gehoorzaam in Van de gevallen
Kom	66%
Zit	69%
Blijf	58%
Luistert	72%
Let op	81%
Gemiddeld	69%

Tabel 7 Percentage ongehoorzaamheid

Situatie	Ongehoorzaam in van de gevallen
Geen reactie bij correctie	35%
Leert traag	31%
Snel afgeleid	7%
Gemiddeld	24%

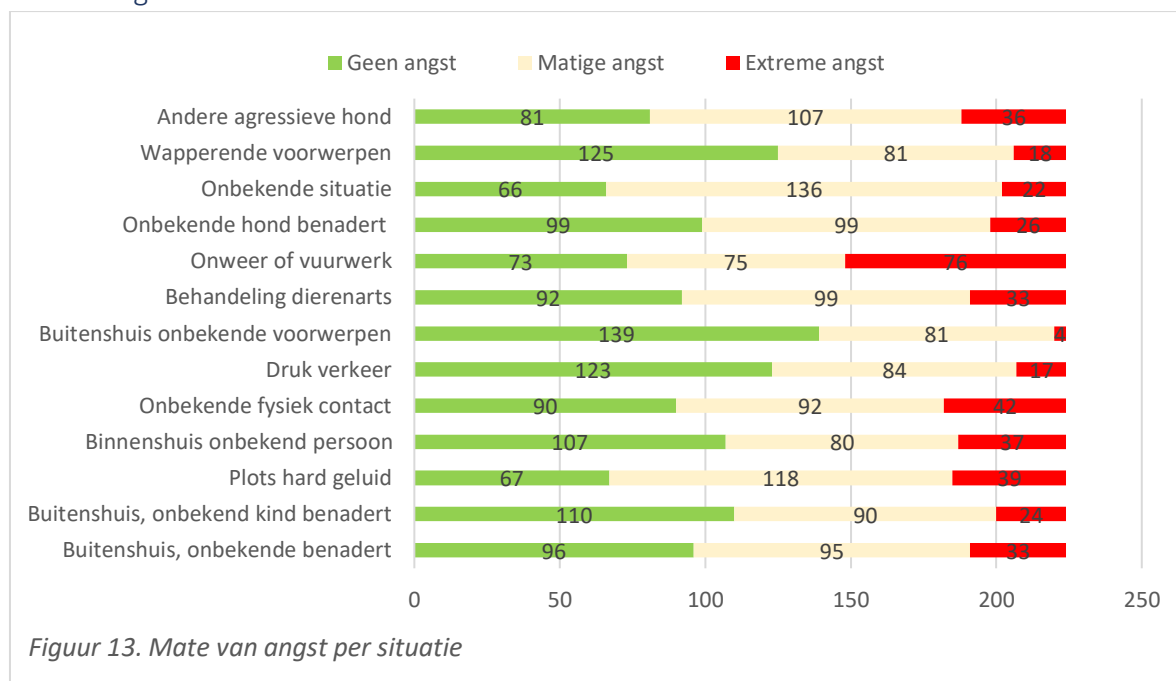
Deel 3 Agressie

Tabel 8 Overige situaties agressie

Situatie	Aantal keer genoemd
Honden	17
Mensen	11
Onbekende situaties/prikkels	6
Weggebruikers	5
Medische handeling/lichamelijk contact	5
Schrik	5
Voerneid	4
kleine dieren/jagen	3
Specifiek voorwerp	2
territoriaal	2
Alles wat beweegt	1
Verlatingsagressie	1

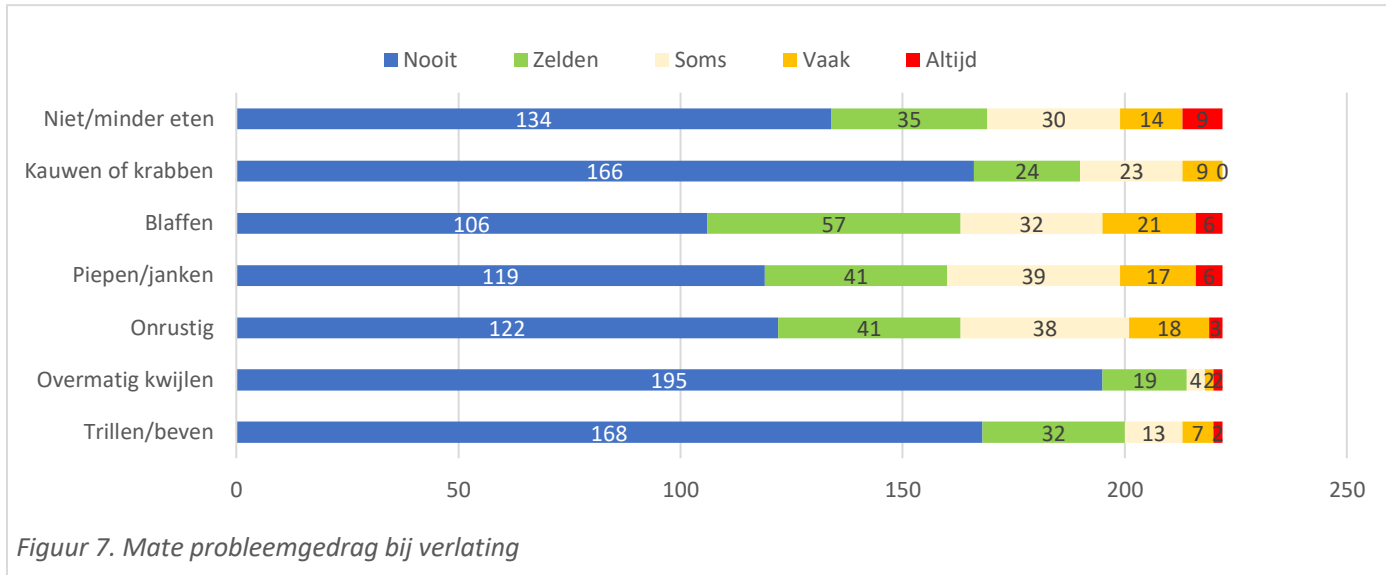
Deel 4 Angst

Tabel 9 Overige situaties angst

Situatie	Aantal keer genoemd
Mensen	8
Algemeen angstig/onzeker	6
Stok vasthouden/opheffen	5
Medische handeling/fysiek contact	5
Nacht	5
Stemverheffing	4
Weggebruikers	3
Transport	3
los voorwerp in de lucht	2
(geur van) vuur	2
Verlatingsangst	2
Specifieke voorwerpen	2
Andere honden (klein/groot)	2
water	1
Overige harde geluiden	1
Licht/schaduw	1
Correcties	1

Deel 5 Probleemgedrag bij verlating

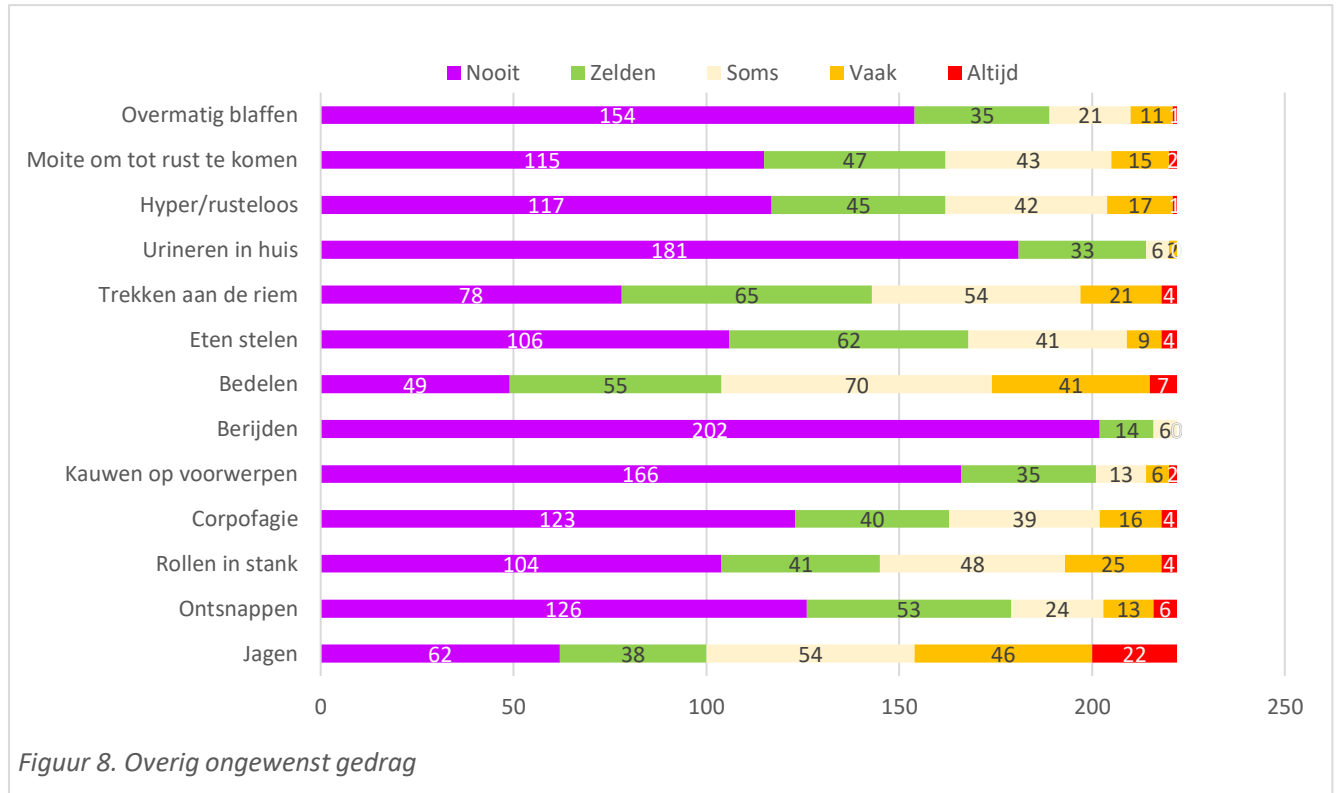
Tabel 10 Percentage gedrag bij verlating

Gedrag bij verlating	Gemeten
Trillen/beven	10%
Kwijlen	5%
Onrustig	20%
Piepen/janken	22%
Blaffen	23%
Kauwen/krabben	11%
Niet/minder eten	19%
Gemiddelde	16%

Tabel 11 Overige gedragingen bij verlating

Gedrag	Aantal keer genoemd
Proberen te ontsnappen	3
Incontinent	2
Niet drinken	2
Eten stelen	2
Wachten	1
Voorwerpen opeten	1
Meubels gebruiken	1

Deel 6 Overig ongewenst gedrag

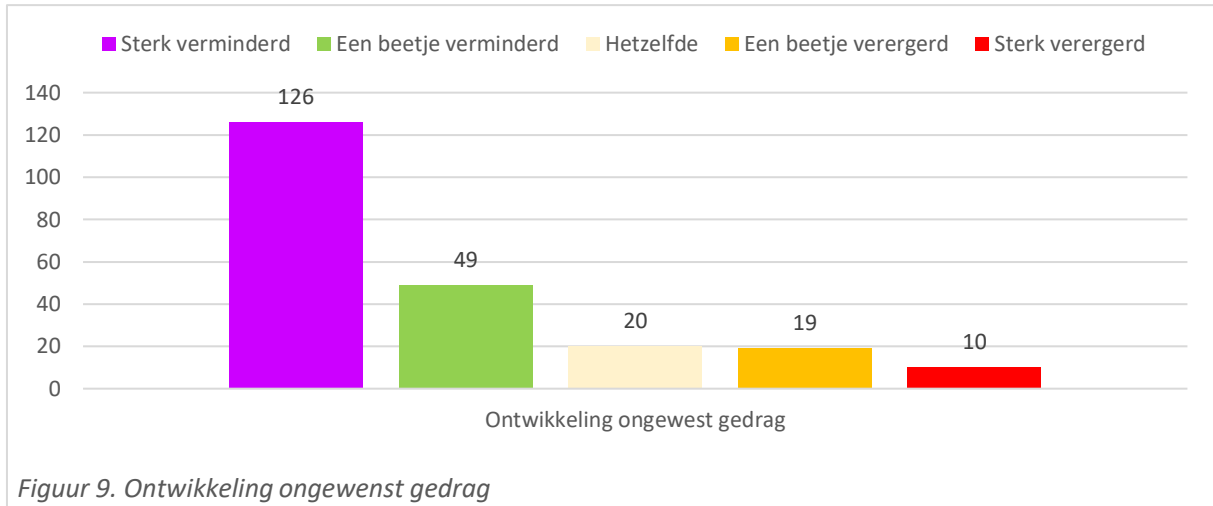
Tabel 12 Percentage overige gedragingen

Gedrag	Gemeten
Jagen	42%
Ontsnappen	18%
Rollend in stank	25%
Eten van uitwerpselen	20%
Kauwen op voorwerpen	10%
Berijden	3%
Bedelen	39%
Eten stelen	21%
Trekken aan de riem	28%
Urineren in huis	6%
Hyper/rusteloos	21%
moeite om tot rust te komen	21%
Overmatig blaffen	13%
Gemiddelde	20%

Tabel 13 Overig probleemgedrag

Probleemgedrag	Aantal keer genoemd
lusteloos, inactief	5
asociaal richting honden	4
Aanhankelijk/ aandacht opeisen	3
Incontinentie	2
Overmatige eetlust	1
weglopen	1
Fixeren bij angst	1
graven	1
Medische handeling/fysiek contact	1
overmatig blaffen	1

Deel 7 Ontwikkeling probleemgedrag

Deel 8 Gegevens respondent

Tabel 14 Leeftijdscategorie

Leeftijds categorie	Aantal	Percentage
<21	8	3,6%
21-29	58	25,9%
30-55	130	58,0%
56-75	25	11,2%
>75	3	1,3%

Tabel 15 Woonplaats respondent

Provincie	Aantal	Percentage
Zuid-Holland	37	16,5%
Utrecht	36	16,1%
Noord-Holland	34	15,2%
Flevoland	28	12,5%
Noord-Brabant	20	8,9%
Gelderland	19	8,5%
Overijssel	15	6,7%
Limburg	8	3,6%
Friesland	7	3,1%
Drenthe	6	2,7%
Groningen	5	2,2%
Zeeland	5	2,2%
Buiten Nederland	4	1,8%